

110643

DAN SPRAVE

Ljudska igra s petjem v štirih dejanjih

Proti pijančevanju — spisal Zvonimir Masle

Cena 10 novčičev

1905.

Izdalo in založilo uredništvo „Družinskega prijatelja“
v Trstu.

110643

110643

„Družinski Prijatelj“, poučno zabavni list s podobami za slovenske družine izhaja dvakrat na mesec v Trstu (Rojan 3) in stane za vse leto 3 K. Posamezne številke se dobé v tržaških tobakarnih po 10 vin.

„Za slovenske zaročence in zakonske“. Kratek poduk o svetem zakonu J. Zabukovec Zlata vredna knjižica v čedni vezavi in s poštnino stane 80 vin. v katoliški bukvarni v Ljubljani.

„Pouk krščanskim starišem“. Za vzgojo otrok preimenitno knjgo dobiš za 60 vin. (s poštnino) v katoliški bukvarni v Ljubljani.

„Početek protialkoholnega gibanja na Slovenskem“. 56 vinar ev

„Domači zdravnik“ (Kueipp Podgori) vezan K. 1.50.

„Zbirka domačih zdravil“, kakor jih rabi slovenski narod K 1.15.

„Viničarjev kažipot“. (Bele) 60 vin.

Trtna uš in trtoreja (Bele). 90 vin.

„Žrtev spovedne molčečnosti“ (Spillmann) K. 2.10.

„Ljudska pesmarica“. (Spindler). — I. — K.

395203342

D 3342/1952

Dan sprave.

(Ljudska igra s petjem v štirih dejanjih).

Spisal *Zronimir Masle.*

O s e b e:

Urh Palež, posestnik,	Obroč, kovač,
Marijanica, njegova žena,	Zguba, voznik
Zvonko in Katica, otroka,	žid, krošnjar, ,
Vanja, stric,	ciganka z otrokom,
Častnik, stričev sin,	krčmar,
Jera, Marijanična sestra,	pismonoša,
Peter, hlapec,	beračica,
Neža, dekla,	vdova,
Mizar, sosed,	pívci, vaščani in otroci.

I. D e j a n j e.

1. prizor.

(Kmečka soba; izhod na levi in na desni; srednja vrata drže v kuhinjo. — Marijanica šiva in poje; poleg nje lista dvoje otrok po knjižici.)

„Sveta deva,
zri nizdol!
tebi reva
tožim bol,
ti ublaži
mi vihar,
brani, straži
me vsikdar!

Bridko joče
mi srcé;
slušaj vroče
te prošnje:
sveta deva,
zri nizdol!
mene, njega,
varuj zlega!“

(Aljaževa pesmarica).

Častnik (*vstopi*): O, dober večer, mamka!

Marijanica (*osupnjeno*): Bog daj, gospod!

Častnik: Bodite tako dobra in podajte mi malo vode. Grozno žejo trpim že celo popoldne!

Marijanica : Pusti me s tem ! Bog se nas usmili ! Ježeš. !

Zvonko : Vidiš, Katica, naš oče pa za vso živino, kar so jo prodali, niso dobili nikoli ne enega cekina !

Marijanica : Kak človek je bil neki to ? Židu ni bil podoben ! Ježeš...!

Katica : Oh, mamica, saj sem pri tebi !

Marijanica : Katica, nič se ne boj ! Ker se tvoj oče vedno klati po gostilni, branila te bodem jaz..! Ježeš, sedaj pa le brž k sosedovini — k botrovim !

2. prizor.

Mizar (*vstopi*) : Dober večer, Marijanica, vendar sem te še dobil doma ! (*Pri mizi*). Hej, da bi te, ti si pa hčerki že doto pripravila !

Marijanica : Ježeš, molčite mi o tem, vsa sem že zbegana !

Mizar (*smeje*) : Da, to se razume — ob samem suhem zlatu !

Marijanica : Ježeš, boter, ravno sem se hotela zateči k vam za svet in pomoč ! Ravnokar je bil tukaj nekov častnik in po vsej sili pustil tukaj to škatljico cekinov, češ, da pride zato po Katico. — Pa sem temu lopovu lopovskemu še tako postregla, na mesto, da bi ga z metliščem otrnila ! Ježeš, jaz mu Katice ne dam !

Mizar : Neumnica, kdo te pa sili ? ! Kje je pa Urh ?

Marijanica : Kje ? — Spi kakor polh ! Prej je pil tri dni skupaj, sedaj se pa naspiti ne more,

Mizar : Torej ga grozno lasje bolé !

Marijanica : Tukaj na samoti smo ! — Kdo nas bode branil ? Morda posli, katerih ni tudi ali pri domu, ali pa spijo sami kakor bi bili ubiti !
(*Mizar ogleduje cekine*).

Mizar : Hohoo ! Marijanica, beži, beži ! lopov se je le prav pošteno norčeval ! To ni pravi denar, ampak s tem se častniki igrajo med seboj.

Marijanica : Boter nikar mi ne delajte še večjih skrbi ! Nič vam ne vrjamem, saj vidim, da je to samo suho zlato !

Mizar : Če ti pravim, da ni, ni !

Marijanica : Pa je, če pravim, da je ! Oh, nocoj se moram odpeljati še z Vidovini v mesto na semenj ! Kaj ne, boter, otroci bodejo pri vas...?

Mizar : Ej, kajpak ! Tiste igre pa spravi in če dedec res pride, trešči mu jih v obraz !

Marijanica : Kaj nisem vedela ? ! Čemu naj spravljam to, ako je brez vrednosti ?

Neža (med vratimi) : Matí, Vidovi že čakajo na vas ; košarico sem nesla že tja doli : le brž pojdite ! (*zapre vrata*).

Marijanica : Neža, čakaj, da ti vse naročim !
(*odidejo na levo*).

3. prizor.

Urh (vstopi smejoč se, s pipo v roki) : Ha ha ha, Marijanice, moje ženke pa nocoj ni doma — v mesto je šla na semenj ! Kako se je nocoj izpraznila moja glava : sitna Marijanica mi je vso

skrb odnesla na semenj. Nocoj sem gospod po svoji postavi, saj pravijo, da prazen klas glavo visoko dviga. Ha ha ha! (*Drše vžigalico ob škatljo*). Stara sitnica, ali bolje rečeno: zarobljen kmet, na tvoje zdravje otvarjam nocoj svojo tovarno dima! Koliko pip si mi že pobila in požrla, te pa le nisi še zavohala s svojim nevšečnim nosom! (*Poje*):

Duhan je sladka trava,
še slajša kakor med,
in kdor je modra glava
mu mora slavo pet'!

Tri babe so ga pile,
živele tristo let,
ga niso sovražile,
kot moj zarobljen kmet.

4. prizor.

(Obroč vstopi neopažen od desne in se mu tiho smeje za hrbtom).

In pile so in pile
po dvajsetkrat duhan,
kot suhe ribe bile
trdnejše so vsak dan.

Pijane pa še znale
jezike tuje so,
z želodcem prepirale
'z navade se samo,

Duhana moja stara,
oh, videti ne sme,
me precej hudo kara,
za slabe čase ve....

(Urh vtakne pipo v usta in nekolikokrat cmokaje potegne. Med tem ga udari Obroč z dlanjo po rami, da mu pipa odleti na tla in se razbije).

Urh (*prestrašeno odskoči*): Hudirjev rokomavhar! (*zamahne*). Ali si sedaj sit! Taka me ima, da bi ti kar dve gorki pripeljal okoli ušes! Pa naj bo! Vraga, saj je vendar še boljše, kakor, da bi jo bila ubila Marijanica! Glej, da mi dobiš zdaj novo pipo, če ne, ti tvoje okroglo ime Obroč

in tvoja okrogla volja vse nič ne pomaga, ako se prav v Jeruzalem zaobljubiš. Ves nocojšni večer si mi požrla, krava pijana!

Obroč (*razžaljen*): Jaz pijan, pa jaz krava, pa pijana?! (*maha z roko*) Ne boš! Toda, da ne bodeš ravno zijal in mi kedaj v oči metal, da sem ti česa dolžan, ti rajši gobec zamašim z lepo, izrezljano pipo, ki jo imam doma odveč; nisem tak berač kakor si ti! Tak star kljun, kot si ga ti imel, bi jaz še enkrat med zobe ne djal, permej dunaj, da ne! Sicer pa kar lepo tiho bodi, jaz ti bodem kmalu tako napeljal, da se ti bode srce smijalo! (*Pobira razbito pipo, Urh pa mu izmakne steklenico, ki je na pol molela iz žepa, in jo postavi pod mizo*).

Urh: Naj bode za jedenkrat! Pravijo, da je včasih kdo tako žalosten, da se ne more razjokati. Veš, Obroč, med nama po pravici rečeno, poprej me je že taka jeza pograbila, da nimam zdaj ne trohe nevolje na tebe!

Obroč: Hehehe! saj moraš z menoj vleči, če ne te pa zatožim tvoji ženi, da si kadil, lej, lej! Saj tvoja žena hlače nosi ha ha ha!

Urh (*prizadeto*): Glej, glej, ali ne znaš kaj hujšega?! Mojega kajenja in popivanja se je Marijanica že na pol privadila. — Čakaj, čakaj, mrha, jaz pa več ne plačujem zate! Potem pa navesim tvoji ženi, da ti popivaš za svoje denarje in tako bode tvoja žena še v petek rilec kuhala. — Oba sva grešnika, ej, slabi časi osebne prostosti!

Obroč (*naglo*) : Kaj bodeš posnemal purana ! Zloživa rajše za pijačo in za duhan, da bodeva lažje še kaj razvozljala o slabih časih.

Urh : Aha, potem se bode pa tvoja huda Neža zopet name nasadila. Zadnjič sem šel mimo vas in jo lepo vprašal, kaj dela. Ej, krompir sem ! je zavajkala. Zlomkove ženske, sem djal, nikoli jim ni prav : če človek molči, pravijo, da nosi trobec, če govori, pa gobec !

Obroč (*zasmehljivo*) : Ha ha ha, tvoja je pa svetnica, tvoja ! Ognem se je pol ure na široko, da me ne vidi. Pravi, da te jaz še podpihujem, da se vlačiš po gostilni in ji nagajaš s kajenjem. Vse, pravi, delaš samo zavoljo mene, kakor bi ti bil jaz na srce prirastel !

Urh : Ne laže ravno !

Obroč : In kaj še pravi, da mi bode zapalila hišo, da bodem enkrat sit dima !

Urh (*naglo*) : Tvoja žena pravi pa moji čarovnica, ali že veš ? Ime se lahko da, toda odvzeti ga je težko !

Obroč (*v zadregi*) : Za stol te še vprašal ne bom, kar sedem. (*Sede*)

Urh : (*gre za njim in vpraša še glasnejše*) : Pravim, ako že veš, da je moja žena čarovnica ? !

Obroč (*naglo*) : In ti, da je moja ? Babe so babe : vse so jednake ! Če bi jim jezike zavezal, bi si pa v lase skočile.

Urh : Tako je !

Obroč : Slabi časi nam Slovencem na vseh straneh nagajajo. Vse gre narobe in v stiske : bodisi v politiki, bodisi v denarnih zadevah, bodisi v domačem življenju. Koliko so tega ženske krive : otrok ne uče politike, ne uče jih vinarje prav obračati, za jezične doktorje, kar ni potreba, jih pa uče ! Res je bil Adam neumno zagodel, da je ob svojem prvem grehu Evo za jezičnega doktorja povzdignil, kar so sedaj vse Evine hčerke podedovale.

Urh (*kimaje*) : Moja Marijanica ima dva sežnja dolg jezik. Pijem lahko, ker me ne vidi ; doma kaditi pa ni moč : to se reče, jaz rajše ne kadim, kakor da bi poslušal njeno brenčanje.

Obroč : Vrijamem, zakaj se ji pa daš... !

Urh : Čakaj, da naprej povem ! — Sprva sem mislil, da jo bom užugal ; kar nalašč mi je ubila pipo in zato sva se do dobrega zavsala. Zato sem pa v gostilni pokupil ves duhan in ga v temi lepo pod pazduho domov prinesel. Marijanica je tedaj že zaspala od same jeze...

Obroč : Ha ha ha, to je bila sita, kajti pravijo, da ženska jeza ne gre pod jeden mernik !

Urh : Jaz sem se pa tudi spravljal spat in govoril ženi kazen : ker si mi branila kaditi duhan, s tem omejila mojo osebno prostost in povrh še mojo pipo razbila, te obsojam, da duhaš ves ta grozni dim ! V velikem železnem loncu sem prinesel žrjvice in nametal vanjo ves duhan. Na vrh pa sem

posadil veliko pokrivačo, ki se je sproti usedala in branila, da ni s plamenom gorelo. Ležal sem v postelji, ha ha ha, to sem s slastjo udihaval sad svojega truda. Kmalu je bila vsa soba v najgostejši megli, ha ha ha! Dim sem požiral kakor krokodil, ker me je bila že jeza zlačnila. Naenkrat kot bi strela udarila, pa mi glasni tresk vse junaštvo vzame: stenska ura je lopnila po tleh, meni je priletela stenska podoba malo nižje kakor na glavo, čez mojo postelj pa je planila žena. — V prvem hipu bi bil skoro mislil, da se duhovi love po sobi....

Obroč: Ha ha ha! Imenitno si jo izpeljal! Tako delaj, pa postane divja Marijanca čisto krotka!

Ůrh: Čakaj, da povem naprej! Žena je sopela kakor tvoj kovaški meh in iskala je vrat povsodi tam, kjer jih ni. Mene je lomil smeh tako, da se še zasmijati nisem mogel, ha ha ha! Žena pa je neumno vpila: gori! gori! Seveda je gorelo, kakor vselej, kadar se duhan kadi. Ko sem si še domislil, da se je žena še le zdaj zavedla, da ljudje pijo le goreč duhan, ušel mi je smeh ne le iz grla, ampak še iz trebuha: to sem se krohotal! No, kaj takega še v gledališču nimajo. .

Obroč: Ako bodeš vsaj desetkrat....

Ůrh (naglo): Čakaj no vendar, da jaz do konca povem! — Zena je švigala po sobi ravno tako kakor vešča okoli luči, dokler ni našla vrat.

Toda kmalu ji je postalo dolgčas po sladkem dimu. Pritekla je nazaj in mi še metlo prinesla, da bi ž njo duhan podpihala. Toda, ker sem bil od smeha prelen, da bi zanjo zgrabil, me je pa začela prati kar s suho metlo...

Obroč : Norec, pa si držal..!

Urh : Čakaj vendar, da do konca povem!
— Jaz pa sem planil iz postelje in plesala sva po sobi, dokler mi ni bilo že preneumno. Skočil sem ven zvezde štet: samo preveč jih je bilo in ker nisem bil v črni šoli, nisem vedel kje bi začel. Šel sem raje ponagajat Marijanici ..

Obroč : Ali ti nisi potem nič napravl Marijanice? Pravijo, da, kakor se posoji, tako se povračuje!

Urh : Marijanica mi ni ničesar posodila! — Zlomka, zdaj si me pa čisto zmešal! Kaj sem ti pravil nazadnje?

Obroč : Pravil si mi da ti ni Marijanica ničesar posodila!

Urh : Tebi se tudi že meša! tega ti nisem pravil!

Obroč : Pravil si mi, kako si ji povračeval...!

Urh : Šema, tebi se meša! S tem si me ravno ti zmešal! — Ali ti nisem rekel, da počakaj, da do konca povem!

Obroč : Saj si res rekel, vidiš, kako človek pozabi, še večkrat si rekel in tudi nazadnje!

Urh (*ga meri z očmi*): Aha — že vem! —

Žena je tedaj že vsa okna in vrata na stěžaj odprla, žrjavico pa v peč zagnala. Komaj sem stopil med vrata, že je zaregljala name. Seveda sem bil na to že čisto pripravljen in pel sem ji v enomer :

Žabe so regljale :
Kvak, kvak, kvak,
babe, ni ga čez tobak !

No, to jo je zopet pogrelo ! Skušala sva se, kdo bode bolj upil in tako sva bila kmalu oba tako hripava, da sva glas izgubila. Na vse zadnje mi je pa vendar dala lepo besedo, a ne za večni mir, ampak le za premirje. Rekla je : ali ni škoda denarja ki si ga vrgel za duhan, pa taki slabi časi so ! Djal sem : nak ! Ona pa je vendar le vedno kaj našla na mojo besedo tako, da je bila ona vedno zadnja, jaz sem pa kratko vlekel...

Obroč : Ti si norec bil, si in bodeš ! Zakaj ji pa pustiš, da tepta po tebi ! Ali si ti mož in gospodar, ki krilo nosiš ? — Moja beseda ženo bolj zbode kakor nož !

Urh. Vraga, mislil sem, da bode to vendar kaj pomagalo ! Pa kaj, sedaj niti slišati ne sme o duhanu, a pipo kar na drobne kosce raztolče ! Zato sedaj le tedaj kadim, kadar žene ni doma in pipo potem dobro skrijem, tako ohranim še nekako božji mir in pipo ; drugače bi pa prav gotovo jaz ali pa žena v jetiko padla, a jednemu samemu bi bilo dolgčas na svetu

Obroč : Pri ženitvah bi se morali ozirati na moderne kadilce in nekadilce. Sicer pa ukazuje vse mož! — Moja stara je imela pa le na pijačo pravo hudimanovo piko. Jaz sem kovač in tista celodnevna peklenska vročina, ki še jeklo omehča, osuši tudi moje grlo, da se preseče obrača do mojega neba za pohlevno kapljico, ki jo seveda tudi zaslužim. Jedno celo leto sem imel večno vojsko s ženo le zaradi pohlevne kapljice. Hudika hudikovega, ali nisem tudi jaz dovolj trpel? Gledala sva se kakor pes in mačka, danes pa je vse drugače! Le podati se človek ne sme! Če se ukroti zver, zakaj bi se žena ne?!

Urh : Tvoja Neža je vsa drugačna kakor moja Marijanica; moja niti ne posluša tvojega brbranja!

Obroč : Znati je treba pa, gre vse! Glej, moji ženi je sam okrožni zdravnik natvezel, kako grozno deluje v meni strupeni magnetizem, ne — alkoholizem, ali za zlomka, kako je že rekel: no ono žganje, kar ga popijem. Na vse zadnje mi je rodilo pa le žganje, ki se človeku tako prileže, tisto srečno misel, ki sem jo celo leto zaman iskal. Vselej, ko sem prišel iz gostilne domov, sem pritresel ženi jedno četrto boljšega; pa se ga je privadila počasi še sama kljub okrožnemu zdravniku. Seveda, sprva je bilo vse tako škoda, samo zavoljo lepšega, dokler se ni ta škoda popolnoma udomačila!

Urh : Moje žene pa ne pripraviš do tega: rajši zmoli pet rožnih vencev jednega za drugim!

Obroč : O, jaz vem, da bi šlo, seveda s teboj ni nič ! — Pravzaprav tudi moja stara še ni čisto na dobrem ! Vina in piva mi ne brani, s žganjem je pa še zmiraj le hudir. Kadar pritavam domov, me poduha pod nos : če dišim po žganju, tedaj je cela prekucija. Jezik ji maha iz goltanca, da je groza, kar celo moje zdravje, življenje in sedanje slabe čase mi meče skozi ušesa ! Jaz jo mirno in z največjo ponižnostjo poslušam od konca do kraja. Če sem slabe volje, ji rečem, da mi pove še drugič, tretjič., ako pa sem dobrovoljen, jo potolažim, češ, ženka, tvoja želja je meni povelje. Seveda mi to oporeka, toda jaz ji skušam vendar dokazati nasprotno, češ, kaj morem zato, ako se žganje mojemu grlu bolje prileže. Ako pridem po polnoči natrkan domov, mi samo še očita, češ tako se godi možu, ki ne posluša žene. Saj ne bom nikoli več, meni je tudi hudo, rečem jaz. Ona mi, seveda, tega nič ne vrjame. No, da le hlač ne nosi...!

Urh : Kaj tvoja žena ! Ti moje Marijanice še ne poznaš ! Prav nič je ne sprebrneš, ako se tudi v polnočni senci na glavo postaviš. Ona se je gotovo zaklala zoper žganje ! — Pravijo, da hočejo ženske neko postavo na dan spraviti, da ne bode mogel nihče kupiti manj kakor pet litrov žganja. Ali jih ne trka luna ? Potem bodo še le slabi časi, velikanski mački in pa nič denarja !

Obroč : Ti preklicani ženski svet ! Napoljon nam je, kakor je pisano v njegovih litanijah, du-

han in sol podražil, babnice nam hočejo žganje pa še odvzeti!

Urh: To so vražje reči: vse gre na slabše!

Obroč (*vstane*): Ker imava že suho grlo, stopim malo doli v vas (*tiplje po žepih*). Tristo železnih rogačev in kincezarskih medvedov, nocoj sem že drugič steklenico doma pozabil! Precej pridem! (*odhaja*).

Urh: Pa pip ne pozabi!

Obroč: Ej, če le vrag ni! (*odide*).

Urh: (*postavi steklenico na mizo*). Naj gre, streha, bode saj pipo prinesel! Nobena muha ni zastonj na svetu in tudi v moji glavi ne! Zato so me pa svoj čas tudi za občinskega moža (*dvigne palec*) enoglasno izvolili. To bode iskal doma steklenico, to bode plesal, še Nežo bode splašil (*se nasloni na mizo*).

Obroč (*vstopi*): Ali greva?

Urh (*pogleda*): Glej ga, božjega volička, ali si se že skujal za pipo?

Obroč: Ne grem domov, ker sva se s staro nekaj zravšala. — Glej ga, kleka, prav ta steklenica je moja!

Urh: Pojdi, greva v gostilno! Če je treba, dam za jeden polovnjak! Danes ni ne praznik, ne pondeljek, ampak sopraznik moje žene: danes vsem zastonj! (*Mrači se. Primeta se za podpa-zduho in pojeta odhajaje*):

En starček je živel,
je vince rad pil...

(*odideta*).

5. prizor.

Obroč (*vstopi*): Zlomkova steklenica, da danes nikakor ne gre z menoj! (*jo vtakne v žep*). No, Urha sem pa že prav pošteno izpreobrnil: rad pije in rad me ima! Dosegel sem dvoje: prvič zastonj pijem, kadar hočem, drugič pa — kar je glavno — se maščujem nad Marijanico, ker me ni hotela vzeti. Naj se le kesa, še bolj se bode kesala in vse tako preskrbim, da pride vse na moje, kakor sem ji zažugal.!

Urh (*kliče*): Hej, hej! (*vstopi*) Kaj pa čenčoš sam sebi?!

Obroč: Nič, nič! svoje sanje sem premišljeval. (*odideta na desno*)

6 prizor.

(Marijanica, mizar s svetilko in pet otrok pride z leve strani).

Mizar: Torej ni bilo posebne nesreče?

Marijanica: Ne, samo kolo se nam je strlo! Kaj hočemo sedaj po noči? Za ta semenj je ven!

Mizar: Škoda, zato bodem moral iti sam v mesto!

Marijanica: Škoda, boter, to bi vam bila lahko preskrbela!

Mizar: Veš, Obroč, je šel poprej k vam: gotovo sta šla zopet popivat z Urhom.

Marijanica: Ti nesrečni človek! — Bog daj že Urhu vsaj troho pameti, da ne bode plačeval še za druge dan na dan, sicer nas spravi še na beraško palico!

Mizar : To je še dobro, da ne mara igrati. To je sicer mala tolažba, a vendar le nekaj !

Marijanica : Bog nas je menda obvaroval te nesreče, kajti potem — bi bili kmalu pri kraju !

Mizar : No, igralec pa ni, igralec...! Veš, Urh ne misli tako slabo, ampak družčina, ta ga vzame !

Marijanica : Dobro ga poznate, boter ! Veste kaj, vzemite ga enkrat v roke...!

Mizar : To sem že sam preudarjal, a ne vem — kako bi se izšlo. Sedaj živimo v miru, potem bi pa bilo Bog ve kako...!

Marijanica : Če bode šlo, bode šlo le težko ! tako pravim tudi jaz. Pričeti je treba prav z lepo besedo in pa hladnokrvno, kakor pri otroku, kadar se ga uči očenaš...

Mizar : Čakaj, Marijanica, to še nocoj preudarim in potem ti povem svoje mnenje. Škoda bi bilo za Urha...!

Marijanica : In kaj bode z nami, ako gre tako naprej ? Taka beraška palica je ne le britka, ampak tudi sramotna !

Mizar : In kako radi kažejo potem ljudje s prstom na otroke. — Če kdo pogori, vsaj pravijo : Bog nas varuj, nesrečen je bil...!

Marijanica : Bog nas varuj !

Mizar : Ne bodem vas več zadrževal nocoj ! Otroci so že zaspani. Lahko noč ! Dobro spite ! (odhaja).

Marijanica : Lahko noč, boter ! (zastor pade).

Prememba.

2. Dejanje.

(Gostilna. Krčmar, Urh, Obroč, Zguba in več vinjenih pivcev, ki slonijo na mizi.)

Urh: Hej, vina na mizo! Danes se pije zastonj kakor včeraj. Piti in vesel biti je lepa čednost. Saj pravijo, da ni boljšega na svetu kakor prijatelj, in kozarec dobrega vina...

Obroč: Kako je to, da ne?

Urh: Čenča, kaj ti veš! Nič! Vse si se še-le od mene navadil!

Obroč: Najbolje je cel liter dobrega vina!

Urh: Slepar krčmarski, kaj tekaš tako okoli, kakor bi se ti v pekel mudilo?!

Krčmar: Imam pametnejša opravila, kakor pa dajati pojasnila na tvoja hedasta vprašanja!

Urh (*udari po mizi*): Samo še enkrat pravim: vina na mizo!

Krčmar: Kaaaj? vina! a tisto pa že.... takoj!

Urh (*oponašaje*): Kaaaj? — No, lep krčmar si, ker niti ne veš za kaj se gre, dokler se ti ne pove desetkrat!

Krčmar: Koliko vina?

Urh: Streha, kolikor hočeš, samo malo ne, saj vendar veš, da mene vsaka malenkost silno razburja! Danes smo vsi tako strašno žejni, da bi se napili do smrti. (*Krčmar odide*).

Obroč: No, Urh, kako si se premislil: ali prodaj tisto njivo ob poti ali ne?

Urh: Ti nesrečna njiva, da ti že ne da miru! Saj sem rekel — počakaj! Sedaj se mi ne ljubi si radi tega misli napenjati..

Obroč : Brž izpijmo te ostanke — sedaj dobimo menda Metličana ! (*pijejo*).

Zguba : Veš, Urh, to je sicer prav dobra kapljica, ampak samo dve napaki ima : če vode vanjo zmešaš, jo zmešaš in pokvariš, če ne, pa ona tebe zmeša (*krčmar vstopi*). Vražje vino !

Krčmar : Ti Zguba ti, kaj pa zabavljaš čez moje vino, ko že kar plavaš v njem !

Urh : O, prav ima ! Res je : kadar pijem tvoje vino imam vselej še drugi dan težko glavo, kakor bi mi kdo svinčen mernik poveznil čez njo !

Krčmar : Kaj morem jaz zato, ako se tvoja glava namoči in napije kakor goba !

Urh : Pa tudi v želodcu me zbada, kakor bi bil ježa požrl !

Krčmar : Eh, pa se zato že tako kislo držiš ! Lep mož ! Kaj ti je hlače tudi moje vino raztrgalo ?

Urh : Sam vrag vedi, kdo mi je hlače strgal, saj sem jih imel vendar ves dan in vso noč na sebi ! No, ker pa že vse vidiš, pa povej, ali si že videl hudiča ?

Krčmar : Ne, tega pa še ne !

Urh : Poglej torej tu v moj žep !

Krčmar (*pogleda*) : Saj nimaš nič notri !

Urh : Glej, to je ravno hudič, ko ni v žepu nič ! — Sam zlomek pa ne more nič, ako nevšečniki od njega le vlečejo, dajo pa ne nič ! — No, kaj se pa vi drugi tako držite (*nekateri leže na mizi*) kakor kraške neveste. Ali ste že vsi muhe,

ki brenče, le dokler niso namočene? (*udari po mizi; več pivcev se godrnjaje dvigne.*)

Zguba: Ne razsajaj, Urh! Mi nismo take mevže kakor ti, ki si zadnjič tukaj tako tiho stal poleg žene, kakor bi se bal, da ti ona glavo v krilo zavije!

Urh: Kdo pravi to? ti, ki moje vino žreš! To je laž — najnesramnejša laž!

Zguba (*menjeva je glas*): Žena bo rekla: Kam je šel, kam je šel Urh?!“

Urh: Hentana žaba, bodeš že tiho!

Zguba: Žena te čaka se zajutrkom....

Urh: (*udari po mizi*): Molči! Naj čaka s zajutrkom, naj čaka s kosilom, naj čaka z večerjo; lažje čaka kakor jaz! Le naj mi kaj reče, to jo potem zbodem bolj kot sam nož!

Zguba: Glej, tebi je žena zavidna...

Urh: Da bi te koklja brenila, ali je ti ni-maš?! (*kašlja*). Moja žena mi nič ne zavida in niti ne mara za pijačo; najrajše živi od samega klepetanja (*kašlja*).

Krčmar: Urh, umrl bodeš, to bode žena ve-sela!

Urh: Res, zajcu je prirojena krogla, meni pa smrt! Misliš, da bom res umrl, saj nisem neu-men. Zadnja neumnost je, ko dajo človeku z lo-pato po trebuhu... (*kašlja, Marijanica vstopi*).

2. prizor.

Obroč: Veš, Urh, sedaj mrjo samo možki: na onem svetu imajo veliko žensk in ker preveč

klepetajo, rabijo možkih, da bodo z loparjem mir delali....

Marijanica : Nikar ne bodite tako hudobnega srca in ne zaničujte žensk ! Urh, domov pojdi.... !

Vsi (zasmehljivo) : Ohooo, Urh.... !

Marijanica : Bodi pameten in ubogaj me !

Zguba : Le pojdi, Urh, doma ti bode pa žena glavo v krilo zavila !

Marijanica : Ko bi ne bilo greh, proklela vas bi, hinavci, podpihovalci, zapeljivci.. ! Vi ste krivi mojega gorja, vi vi, le glejte me debelo ! Ne bi bilo pač škode, ko bi se zemlja odprla pod vami ! Proklet je bil Kajn in vi....

Zguba (naglo) : Molči, baba, če ne te ubijem !

Marijanica : Kar tako-le se ubija ? ! Lej, lej ! Ubij me, me bodeš vsaj rešil, ti pojdeš pa zopet ričet pihat. ..

Urh : Vraga, poberi se, kdo te je klical sem ? !
— Na, pa preje pij ! (*vsi trkajo*). Na zdravje, Marijanica !

Marijanica : Urh, domov pojdi !

Urh : Hudimanova prevzetnost, koliko je je danes, ali si srečko zadela ? !

Marijanica : Domov pojdi, prosim te ! In ne kolni me !

Urh : Zlomkova babnica, kaj bodeš režala nad menoj, kakor nad peskom ! Ti se poberi domov ti, loneem pet, mene pa pusti v božjem miru. .. !

Marijanica: Urh, bodi pameten! Ves dopoldan sem težko delala in križ me boli....

Urh: Kaj me briga tvoj križ! Jaz imam že zdavnaj svojega!

Obroč: Urh, pojdi domov!

Marijanica (*ga vleče proseče*): Urh....!

Urh: Molči, gobec! (*se zapodi v ženo in jo suje ven ob občem smehu*). Hop, hop, hop...!

Zguba: Dobro si napravil, Urh! Ti bi bil še za rablja dober, he he he!

Vsi (*trkajo*): Živijo, Urh!

Urh: Žena naj molči in doma zame moli, saj jaz tako ne pridem več do tega. Če danes pol hiše zapijem, naj jo pa, saj je še pregovor: Kar danes lahko storiš, ne odlašaj na jutri!

Obroč: Hej, Urh, kaj se bodeš tako pusto držal, kot bi ti mačka taco odgriznila!

Zguba: Mladeniči, zakrožimo jedno....!

Krčmar: No, vi ste pa lepi mladeniči, ha ha ha!

Zguba: Ne zabavljaj! Ako nismo sedaj več, smo bili pa nekdam, saj to je vsejedno. Veš, ti duša prodana, pod desetimi zvonovi na okrog nam ni bilo enakih! (*Krčmar prikima*).

Obroč: Urh, veš kaj, urežimo tisto našo: „Ne grem domov...!“

Urh: Tisto, tisto...! (*daje takt z obema rokama*).

Vsi (*pojo*) :

Kikelco prodala bom,
za sladko vince dala bom,
ne grem domov, ne grem domov,
sem žejna premočno!

(Narodna).

Vsi (*trkajo*) : Živijo, Urh!

3. prizor.

Žid (*vstopi s košem na hrbtu*) : Eeee! Kupite, kupite.... klaca, sukne, rokavica, gonovica...!

Urh (*jézno*) : Para peklenska! Komaj sem jednega hudiča ven vrgel, pride mi že drugi! Šalamiš, koliko imaš še celih kosti (*vstane*).

Žid : Heeee, kupite dober blagu! Prov pu ceni! (*Urhu kazaje*) Ti imas rasparana klaca — kupi, kupi ...,!

Urh : Šalamiš, hudikov hudik (*ga sune, da žid daleč odleti*), kdaj sva pa krave skupaj pasla, da mi praviš: ti! — Pravzaprav ti pa moje hlače ne gredo prav nič mar! Nič, nič...! (*maha z roko*).

Žid (*se približa*) : Seveda ni nič rasparana! — je, je, le dobro poglej (*káže*) : rasparana klaća... (*sname koš z jedne rame*).

Urh : Ven, ven, poberi se, ven...! Ne devaj doli koša! Ven...!

Žid : Ven? Mari kupi klaca!

Urh : Vraga, ali si gluhi? (*upije*) Tridesetkrat sem ti že rekel, da ne potrebujem ničesar; zakaj se ne izgubiš ven!?

Žid : Kako pravis? ven! Samega sebe naj vrsem ven — is hiše!?

Urh : Torej ti pomagam. Ven! Ubijem te!
(*rujeta se in pehata, dokler ne pade židu koš raz ramen.*) Ven, ven...!

Obroč in Zguba : Urh, Urh, Urh. !

Urh (*gre k mizi*): Takega zlomka pa še nisem videl! Siten je kakor brencelj....!

Obroč : Veš kaj, Urh, za tvojo Marijanico jedne kupi — ker hlače nosi! To jo bode jezilo..!

Urh : Para peklena, sem s košem! (*Izbira hlače in jedno za drugim meče po tleh, žid pa čepeč vse kose hvali in prestreza.*) Koliko veljajo te?

Žid : Samo dvajset kron. To je pariska moda in parisku blago. Samo dvajset kron!

Urh : Žid, ali noriš? Ven, da se še mi ne nalezimo tvoje bolezni. Ven, ven....!

Žid : Heeee! počakaj, prijatov..!

Urh : Jaz nisem tvoj prijatelj... odkod neki!?

Žid : Heeee, počakaj, ta klaca velja pa samu dvanajst kron (*da hlače*). To je angleska moda in dunajsku blagu!

Urh : Norec, ti noriš! Daj te hlače za deset kron ali pa odlazi! Ven, ven..! (*prevrne njega in koš po tleh*).

Žid (*se pobere* :) Ne morem, mene velja ta klaca dvanajst kron. Res ne morem....! (*spravi obleko v koš*). Dvanajst kron! Klaca je trda, za tri leta dobra...!

Urh : Pa ven, pa takoj (*ga peha proti vratom*.) Ven, ven, brencelj, poberi se...!

Obroč (*priskoči*): Ti, žid, deset kron velja, velja .. (*ploska z rokama*).

Žid: Naj bo, da bode kaj kupčije!

Urh: Torej, daj hlače!

Žid: Torej, daj mi deset kron, poprej ti ne dam klaca!

Urh: Vedi, žid, jaz imam hudiča v žepu!

Žid (*plašno*): Kaj je to? — pistola?! — S tem pa le miruj!

Urh: Stokrat sem ti že rekel, da me ne tikaj!

Žid: Placaj takoj..!

Urh (*kriči*): Grom in strela! ne tikaj me — jaz imam hudiča v žepu!

Žid (*kriči*): Miruj, miruj..!

Urh: Šema, kaj pa kričiš...!

Žid: No, sedaj pa sadnjikrat: ali hoces placati ali ne?

Urh: No, če je vseeno, potem pa rajši: ne! (*Žid spravlja obleko*.) Ej, ej, pa tistih hlač ne devaj na aj..!

Žid (*ga poškili*): Torej, daj mi deset kron, poprej ti ne dam klaca!

Urh: Jaz imam hudiča v žepu. (*seže v žep*.)

Žid (*plašno*): Miruj..! S tistim pa le miruj!

Urh (*krčmarju*): Vrzi mu no že tistih deset kronic, da bode brbrač že tiho..!

Krčmar (*šteje denar*): Hočete kaj piti?

Žid: Nic, nic! (*spravi denar*).

Urh (*židu*): Sedaj pa nesi te hlače moji ženi, ker sem jih zanjo kupil!

Žid (*začudeno*): Kaj tvoja sena klaca nosi!?
Lej, lej, pa se sase jedne kupi!

Urh: Ne tikaj me! To sem ti že desetkrat povedal. Nesi hlače, plačam te zato, kadar prideš nazaj! (*Žid si nadeva koš*). Koš pusti tukaj!

Žid: Kos vzamem seboj.

Urh: Kaj še, mrha, da mi hlače unešeš? Ne, ne, nikoli! (*se rujeta za koš*). Koš vzame krčmar...! (*Krčmar vzame koš*)...

Žid: Koliko je številka?

Urh: Tepec, čemu ti bode pa ta? saj je nad vratmi napisana!

Žid: Kje pa je tista hisa?

Urh: Kar za nosom pojdi, pa gotovo ne zajdeš!

Krčmar: Zadnja je na tem hribčku. (*Žid mrmraje odhaja*.)

Urh: No ta židovska para je še iz lepšega kraljestva kot moja stara!

Obroč: Ha ha ha, rad bi videl tvojo svelohlinko, kako bode plesala, ko dobi nove hlače!

Zguba: Urh, to bodeš še ženi čez metlo skakal, ha ha ha!

Obroč: Pa bi vendar kaj kupil svoji divji ženi, da bi se ji srce uleglo!

Urh: Čenča, ali ji hlače še niso zadosti?!

Obroč: Nak, vozni listek ji kupi za Ameriko! Kaj si bodeš ž njo glavo belil — loči se od nje!

Urh: Potem bi ji šlo predobro, ona se pa tudi potem ne izprebrne! — Da te šment, ona je trmasta. Enkrat sva bila tri mesece trapista:

eden drugega nisva ogovorila. Sedaj so pa prišli slabi časi, kajti baba ne molči več, ako bi ji prav na jeziku sedel. Kropil sem jo že z blagoslovljeno vodo, ošvrknil z oljko iz butare, molil sem zanjo na svetega Mihela dan en očenaš, pa vse nič ne pomaga. Sveti Mihú, ki duše tehta, jo tudi ne mara..

Obroč : Prav ti je, zakaj si si jo pa obesil na vrat, he he he, to ni sladek zakonski jarem ! Ali si se oženil iz ljubezni ?

Urh : To ravno ne ! Smililo se mi je dekle, da bi kljub svoji lepi doti ostalo samica. To mi je bilo že namenjeno.

Zguba : Misliš, da je res, da je človeku kaj namenjeno ali usojeno ?

Urh : Seveda je res !

Krčmar : Kaj, še tega ne veš ? Sveti Peter in Pavel sta v pratíki in v koledarju skupaj, torej tudi v nebesih. Sveti Peter je vratar, svetí Pavel pa zapisnikar. Ko pride človek na svet, mu je že namenjeno, ako bode šel kedaj v Ameriko.

Urh : Kdor gre v Ameriko, mora vzeti seboj žganja.

Zguba : Pošast, ravno tega ne puste na ladijo !

Urh : Čenča, ti nič ne veš ! O, saj pripovedujejo, da je šel nekdo čez morje. Potoval je po puščavah in pregledoval zemljo. In tam v tistih puščavah so se posušili ravnotakrat prav vsi studenci in zato ga je trla tako grozna žeja, da jo ni moč popisati. Umrl bi bil od same žeje, da ni

imel seboj žganja, katero je zdaj pa zdaj potegnili v grlo. Žganje ga je rešilo !

Zguba : Kdo pa je bil ta ?

Urh : Učena glava !

Zguba : Aha, ceste je meril — cestni inženir ?

Urh : Da, ravno tako so mu rekli...

Obroč : No, taka glava nekaj velja !

Urh : Seveda je bil imenitna glava, saj je imel za seboj ljudi, ki so nosili njegove reči !

Zguba : He he he, čisto pametno, saj takov inženir še sam sebe komaj nese in pobira ! — Tudi mi smo cestni inženirji !

Urh : Beži, beži, spak, kaj se bodeš norčeval iz mene.. !

Obroč (zazdeha) : Lepo vreme je !

Urh : Nič ni res ! danes je nepristransko : ne drži ne z onimi, ki želijo dežja, ne z onimi, ki hočejo samo sušo. Sploh pa, ali nimaš kaj drugega brbrati kot od vremena ?

Zguba : Ali sta že pozabila na ženo ?

Urh : Saj res ! Kje je pa žid ? ! Pravijo sicer, da ima žid vso pamet v nosu, pa vendar ne verjamem, da pravo hišo zavoha. Dobro bo, ako pogledam za njim (*gugaje se odide*).

Obroč (Zgubi) : Bedak, ali si ga moral spomniti na ženo ! Sedaj pa obleži doma in ga ne bode nazaj.

Zguba : Ne boj se ! Če hočeš, stavim za deset litrov žganja in še kaj po vrhu, da ga bode Ma-

rijanica zaradi hlač napodila ali pa še nabila. He he he, to bode še smeha! Prav, prav...!

Obroč: S teboj ne stavim, ker si baba mož.
(*se nasloni na mizo*).

Zguba: Jokal bodem zato, kaj ne?! Kakor hočeš! — Uh, le pijmo, pa spimo; jaz ne grem preje vozarit, dokler Urh ne neha dajati za pijačo. O, da bi bilo kaj več Urhov v naši vasi! (*se nasloni na mizo*).

Obroč (*se dvigne*): Prav praviš! Jaz tudi ne grem prej železa obračat in kladiva metat!

4. prizor.

(Kmečka soba. Marijanica sedi pri mizi in šiva.)

Marijanica: Moj Bog, še danes ga ni domov! Vse bo zapravil. In sedaj, pravi, bode prodal tudi to dobro kravo, to sivko, ki je tako pametna žival — samo govoriti ne zna! Kako mastno mleko daje; ne, ne, te krave, ne žene v semenj, ubranim mu... (*Žid vstopi*)

Žid (*ogleduje krog sebe*): Ali si ti sena od te hiše?

Marijanica (*vstane*): Od te hiše še ne, ampak od svojega moža! Kaj hočete?

Žid (*da hlače*): Tvoja moz vam je kupila ta klaca. Po vseh hisah sem te ze iskal....

Marijanica: Dedec neumni, poberi se! (*zabrusi mu hlače v obraz*.)

Žid (*naglo*): Pocakaj, pocakaj! Ne, ne, jaz ne maram ta klaca — je ze placena! (*vrže ji hlače nazaj in odhiti*.)

Marijanica : Oh, moj Bog, koliko je nadlog ! In sedaj se Urh še tako norčuje z menoj. Žide lovi po potih in jih pošilja semkaj, da ve vsa vas. Ne, ne, tako zaničevanje je večje kakor na turškem ! Jaz sem najnesrečnejša žena na svetu ! (*vrže hlače v kuhinjo*). Sree mi postaja težko kakor svinec. . . . prav čutim, kako se širita v njem žalost in bolest ! Oh, kolikokrat se bojim, da se mi utrga kaka žilica in preminem nenadoma... ! Preminem, — pravim, — (*zamišljeno*) toda... toda.. kaj bode potem z otroci ? ! Ne le, da jim Urh zapusti beraško palico in jih bode sušila lakota, ampak dovede jih morda še na slaba pota. Moj Bog, naj me ne vzame žalost in sramota - usmili se mojih, nedolžnih otrok. . . . !

Katica (*vstopi*) : Kaj vam je mamica ? Vem -- oče vas žaloste ! Zaradi tega sem se jaz že večkrat britko razjokala. Veste, stala sem pred hlevom, kar se zaziblje pred menoj Peter, češ, glej, ravnotako se ziblje sedaj-le tvoj oče proti domu. Zbežala sem sramote k vam. . . . (*zakrije si obraz z rokama*)

Marijanica : Le potolaži se, Katica, Bog nam pošilja te križe ! Zaupajmo vanj in obrnilo se bode na bolje. On, ki ne pozabi najneznatnejšega črviča v prahu zemlje, ne pozabi tudi nas. (*Urh gugaje se vstopi*). Tvoj oče je res pijanec in zapravljivec — Bog ga varuj in izpreobrne — zapeljan je. . .

5. prizor.

Urh (*zagrmí*) : Molči ! Udri se v zemljo peklenska reva, ki ščuvaš otroka, lastnega otroka, pravim, na očeta, kakor na obstreljeno zver... ! Kaj govori četrta božja zapoved ? ! Ha — govori — ali (*zamahne*) ti posvetim... ! (*Katica krikne in potegne mater v stran.*)

Marijanica (*nevstrašeno, ponosno*) : Le daj me — ubij me — rešena bom ! Včasih si hotel ob večerih vse svetnike sklicati doli, tako, da smo že vsi dremali pri molitvi — pomisli, sedaj si pa tak... !

Urh (*udari po mizi*) : In če sedaj skličem vse hudiče namesto njih sem, povej mi, kaj mi moreš zato ? ! Jaz sem mož (*se potrka na prsi*), ti si pa baba !

Marijanica : Oh, nesrečna družba, vsega te je izpridila !

Urh : Kaj tebe to briga ! — Kje imaš pa hlače ? Vidim, tisti denar je kar proč vržen : ali bi ne bilo bolje, da bi ga bil zapil ?

Marijanica : Kod si hodil, Urh, ali si ves čas pil !

Urh : Kaj tebe to briga ! Pametna žena tega nikdar ne vpraša

Marijanica : Tako ? Lepa reč ! Ali mož pa sme vprašati ženo ?

Urh : Teliček, kaj še tega ne veš, da ni niti eden pameten mož oženjen !

Marijanica : O, da bi te bila prej izpoznala !

Toliko časa si me za nos vodil, da sem postala tvoja nesrečna žena. Bog se me usmili....

Urh : Vedno lepše! Zakaj si me pa vzela? jaz te nisem silil! Prav tako ptiča nihče ne sili v ptičnico, pa se vendar le vjame. Ker pa godeš, da si nesrečna, ti pa povem, da ptiču, ki je že v ptičnici nihče več ne nastavlja vabe!

Marijanica : Danes si že zopet sit žganja!

Urh : To se zna da jo vselej pogodim : okrogla pamet je najboljša, koničasta (špičasta) je preostra, robata pa preneumna!

Marijanica : Prave pameti ti je treba — prave...! Takrat, ko si imel še pravo pamet si mi trdil, da smo ti jaz in otroci edina sreča na svetu!

Urh (*maha z roko*): Nič ni res! Če je pa res, sem se gotovo zagovoril ali pa sem moral biti strašen bedak, saj pravijo, da imajo samo bedaki srečo!

Marijanica : Moj Bog, vse bodeš zapravit, ljudje pa za teboj kažejo — kako piješ...!

Urh : To so dandanes čudni ljudje: sami bedaki so! Vedno pravijo: lej ga, kako pije! Tega pa nihče ne reče: lej ga, kako je žejen.... Hudičevi jeziki...!

Marijanica : Najbolj neumna žival si ugasi žejo pa ima zadosti!

Urh : Moraš torej pomisliti, da jaz nisem žival!

Marijanica: Ne razumem tega, da ne moreš nikdar opustiti pijančevanja. Bog je vstvaril človeka po svoji podobi, v tebi pa igra hudič svojo grdobo...

Urh (*zamahne*): Še enkrat zini kaj takega!

Marijanica: Ali morda ni res?

Urh: Meni ne gre hudič nič mari! — Neki bedak je pač učil, da izhaja človek iz opice; jaz hočem pa njemu in njegovim pajdašem z dejanjem dokazati, da se razlikujem od njih!

Marijanica: Samo kaka bedarija ti roji po glavi. To dela posebno še žganje!

Urh: Ne čeljustaj, ko nič ne veš!

Marijanica: Jaz že vem, kar vem!

Urh: Ti prav nič ne veš, da v š, in kar veš, si se od mene naučila!

Marijanica: Lepo ravnaš, lepo! Cele noči popivaš in zapravljaš dom, mi se pa trudimo za žive in mrtve.

Urh: Kdo ti neki verjame: mrtvi so veseli, ako jih prav lepo v miru pustiš!

Marijanica: Le sekaj in obračaj mi besede, če hočeš...

Urh: Nikar se ne jezi, zlata Maruša, da ne postaneš zelena kakor pajek. Tudi v jetiko lahko padeš. Saj nisem zapravljal niti vinarja!

Marijanica: Kdo je pa plačeval zate?

Urh: Oh, prav nihče! Ostal sem zopet dolžan.

Marijanica: Dobro, da si me spomnil! Eksekutar je bil zopet lukaj.

Urh : Seveda ga je zopet kaj nikalo ! Eksekutarji so že taki kakor otroci : vse hočejo imeti, kar vidijo.

Marijanica : Veš, kaj pomeni eksekutar ?

Urh : O, seveda vem ! Eksekutar ne pomeni prav nič ! Eksekutar je velika rimska ničla. Ali veš, kateri eksekutar je še najhujši ?

Marijanica : O vem — smrt, ki ni še nobena oprostila in ta se morda kmalu zglesi !

Urh : Morda ! Ampak mene ne bode — jaz ji vrat zavijem ! Poprej bomo šli pa še očetovo lenobo sekati : hoje in hrastje bodo zapeli. . . .
(*odhaja.*)

Marijanica : In potem dom ! Kam se pa že zopet odpravljáš ?

Urh : Tja, kjer vrag roko ven moli !

Marijanica : Notranji glas mi pravi. . . .

Urh (*naglo*) : Kaj, imaš ti tudi notranji glas ?

Marijanica : Notranji glas mi pravi — naj te ne pustim !

Urh : Bomo videli ! (*Marijanica rine Urha od vrat.*)

Marijanica : Nikar, Urh, bodi pameten ! Glej, kamela dela lahko ves teden, ne da bi med tem kaj pila.

Urh : To ni še nič ! Jaz pa poznam kamelo, ki ves teden pije, ne da bi kaj delala (*otrese se žene in uide na levo*).

Marijanica : Križani Bog ! (*Katici*) Katica,

teci čez vrt po bližnjici in pridi očetu nasproti.
Prosi ga na kolenih, da se vrne.

Katica: Bom! (*odhiti na desno.*)

6 prizor.

Pismonoša (*vstopi*): Gospa Marijanica Palež!
(*dá in odide.*)

Marijanica (*vznemirjeno*): Kako me je prestrašila ta dopisnica! In kako bi me tudi ne, saj človek ne pričakuje v teh slabih časih nič dobrega (*čita*). Kdo je neki pisal, ker ni nič podpisa. Piše: „Pridem pojutranjem.“ Kdo je neki to? (*Plašno.*) Da, že vem, to je tisti častnik! Ni se norčeval, Katico hoče v resnici vzeti.... Toda, dokler bije moje srce, nikdar ne...! Oh...! (*sede.*)

7. prizor.

Neža (*prinese košarico krompirja in skledo, sede poleg Marijanice in lupi krompir.*) Lep krompir smo pridelali letos, človek ga je kar vesel, ko ga v roko prime.

Marijanica: Smo ga, žalibog...!

Neža (*začudeno*): Zakaj: Žalibeg?

8. prizor.

Urh (*gugaje se vstopi*): Rom pom pom! Kje so torej tiste hlače?! — No, stara, gotovo bodeš skuhala dobro večerjo...?! Zato naj se gre krompir solit! (*Košaro brčne, da se prevrne, skledo pa zgrabi in trešči ob tla.*)

Neža (*vstane*): Za božjo voljo! (*Peter vstopi.*)

9. prizor.

Urh: Ali pa za hudičevo...! No, štor, kaj

pa prav za prav zijaš tukaj?! (*sune jo v steno*).

Neža: Ježeš, ježeš...!

Peter (*naglo*): Stojte! Ne dotaknite se je več, sicer vas udarim, kot sem vas zadnjič v hlevu! (*Odvede Nežo ven.*)

Urh: Kje imaš pismo?

Marijanica: Kakšno pismo?

Urh: Bog ve kakšno! Ali te je prišel pismo-noša samo pogledat?!

Marijanica: Tukaj imaš dopisnico!

Urh: Tega lubja ti ni prinesel! Sem s pismom! Takoj!

Marijanica: Prinesel ni nič drugega. (*Ciganka z otrokom vstopi, a se kmalu umakne.*)

Urh: I ažeš! Saj sem videl na svoje oči, da je nesel pismo. Kakšne skrivnosti so neki, da jih tako zakrivaš?

Marijanica: Kakšne skrivnosti hočeš?! Spat pojdi, spat, da se prespiš, drugače bodeš zopet vso noč v spanju rogovilil in govoril.

Urh: Že mogoče, da govorim, saj čez dan ti tako ne pridem do konca. — Uh, kako sem žejen! In kako bi bil še-le, ko bi ne bil šel spat. — Torej sem s pismom, jaz sem gospodar!

Marijanica: Urh, spat pojdi, prosim te!

Urh: Kaj, ti me bodeš gonila spat kakor psička?! Lej lej, ne bodeš več gazila po meni! Pust je minil, ko si ti hlače nosila, sedaj pa je sama spokorna pepelnična sreda brez šem! Ha, ha, odklenkalo ti je! — Sem s pismom!

Marijanica: Kakšno pismo vendar hočeš?!
(*Urh plane grozeč in vihteč pesti nanjo, Marijanica se po bolestnem vzkliku zgrudi.*)

Urh (*suje Marijanico z nogo*): Vstani vstani, pravim.... da vstani...! Sama si se pobila....! (*jo trese*) Vstani...! Ubil sem jo.... krvava je — mrtva je! Jaz sem gospodar! (*odhaja.*) Toda, kaj neki pride iz tega...? Le brž v gostilno, da me tukaj ne dobe! Ha ha ha... Ne, ne! (*grabi se za lase.*) Kaj sem storil! — Kaj sem storil! — Joj! Gorje meni! Oh, kaj me je res sam vrag premotil, da sem jo ubil! Kaj bode z menoj! Ven — ven! če ne me zaduši nekaj v prsih... (*hoče strgati obleko raz prs.*) Oh, gorje meni... joj.... joj.... joj....! (*odide.*)

10. prizor.

Katica (*vstopi in ne opazi matere*): Mama, kje ste? (*ogleduje krog sebe in plane krikoma nanjo.*) Ježeš, ježeš, kaj vam je?! Mama, krvavi ste...! Oh, slišite, mama! (*jo trese za ramo.*) Ježeš, moj Bog ali so mrtvi?! Oh...! oh...! (*plane jokaje k vratom*) Neža, Neža, hitro sem...! Joj, joj...!

11. prizor.

Neža (*vstopi*): Glej, jo no, kakšno silo, ima, kot bi gorelo za njo! Kaj se pa emeriš?! (*zagleda Marijanico.*)

Katica: Ježeš, mali so vsi krvavi po obrazu in kakor mrtvi so! Ne vem, kaj jim je! (*Neža*

odhiti v kuhinjo.) Neža, kam pa greš, slišiš...? *(zakrije si obraz s predpasnikom in ihti.)*

Neža *(prinese lonec vode in cunj)*: Ne veš, praviš, kaj jim je? Oče jih je, oče.... Morda bi bil z menoj ravnotako naredil, da se ni Peter zame potegnil. *(Umiva in moči Marijanico.)* Veš, tvoj oče ima kakor svinec težko pest. — Ti nesrečni pijanci!

Marijanica: Kje sem? *(se dvigne.)* Kje sem? Kaj je? Kje sem...?

Katica: Ljuba mama, pri meni! Kaj vam je? Kri vam je tekla iz nosa!

Marijanica: Kaj se je zgodilo z menoj? Katica, ali nič ne veš...? Kaj jočeš? potolaži se!

Neža: Ali vas niso oče?

Marijanica: Da, saj res — on me je!

Katica: Zakaj?!

Marijanica: Po vsej sili trdi, da mi ni prinesel pismonoša dopisnice, ampak pismo. In pismo hoče imeti!

Neža: Kaj hočemo s pijancem več kot potrpeti!

Marijanica: Kje so pa otroci?

Neža: Na vrtu *(odnese lonec ven.)*

Katica: A, zato nisem srečala očeta, ker so se tačas vrnili in potem odšli najbrž za menoj čez vrt v gostilno! Oh, da nisem mogla ostati doma! Oh, kako hudobni so oče: zmiraj bi pretepavali! — Kje pa je dopisnica? Aha, vidim, na mizi! *(čita)*

Marijanica : Uh, tisti častnik piše, ki je pustil zate tukaj škatljico cekinov! Moj Bog!

Katica ! Ljuba mama, ne delajte si skrbi! Naj pride, če pride, in če nočem iti z njim, kaj mi hoče?!

Marijanica : Bog ve, kakšen klatež in lopov je in Bog ve še kaj. ..! In mi smo tako na samem! Poslov ni vedno pri domu, oče popiva.... lopov pa nam lahko vse zažge!

Katica : Morda pride pa kdo drugi -- samo čudno je, da se ne podpiše.

Marijanica : Lopov se ne podpisuje ali pa le z napačnim imenom. Moj Bog! Botra soseda bode treba naprositi...!

Katica : Da, mama, zaklenimo zvečer in pojdimo k botru....

Marijanica : Ne, potem ima lopov še prostejšo roko! Botra naprosimo, da pride k nam!

12. prizor.

Ciganka (*z otrokom in loncem vstopi*) : Majka, Bog vas sprimi! Usmilite se nas ubogih ljudi! Dajte nam malo mleka, dajte, in pa kosec kruha. To otroče, ki je pricapljal z menoj je bolno in moj malčik leži doma hudo, hudo bolan.... Usmilite se nas, dobra majka, da nam otročaji lakote ne poginejo. Tri leta bodem za vas Boga molila!

Marijanica (*ciganki*) : Dajte lonec! — (*Katici*.) Na lonec in naliij mleka in pa tisti kruh, ki je v omari zavij v papir (*Katica odide*.)

Ciganka : Majka, kako sem lačna ! Včeraj opoldne sem zavžila zadnjo skorjico kruha in sedaj se mi same slabosti šibijo noge. . . . Usmilite se me !

Marijanica : Pojdite z menoj !

Ciganka : Kako ste dobra, majka ! Čakajte, da vam prej prerokujem srečo. . . !

Marijanica : Je že vseeno dobro !

Ciganka : Ne, ne, majka, ne bodite tako čudna !

Marijanica : Ej, če veste za srečo, povejte jo sebi, da vam ne bode treba beračiti.

Ciganka (*stopi nazaj začudeno*) : Oh, majka, vi ste neverna ženska ! Kolikim ljudem sem že povedala za srečo po teh-le listkih (*kaže karte*) Veste, majka, mi nismo hrvaški ali pa ogrski ciganje ! Mi smo iz Egipta in moramo po svetu : vsakih sedem let od vsake hiše eden, drugače bi nam polje ne rodilo. Seveda, bogatini se odkupijo s tem, da pošljejo mesto sebe reveže. . . ! — Poskusite, majka ! (*Marijanica molči.*) Poskusite, majka ! (*Ciganka sede na tla in meša listke.*) Tako, majka, dvignite nekaj listkov ! (*Marijanica dvigne.*) Majka, vi ste dobra ženska. Vsled svoje dobrote ste že dostikrat škodo trpela. Ljudje vas imajo radi, samo neka oseba hujska vašega moža na vas. Zato vas mož, ki je drugače dober človek, sovraži ! Mož vas tudi tepe, toda bodite ž njim dobra, kolikor le moč, da se kaj hujšega ne zgodi. Znamenja kažejo za vašega moža jako slabo. On tudi jako rad pije. Varujte se ga pri-

hodnje dni vi in vaša deca! Vendar vam bode možno priti do tega, da se zopet popolnoma spravite z možem, ako se vaš mož napije predno bode prvi mlaj. Ko pijan obleži, denite ga v rakev, kakor da je umrl in kadar se bode vzbudil, bode ves drug človek. Vam sovražnih oseb se bode ogibal, vas in otroke pa bolj ljubil, kakor sploh kedaj. Vaša hiša si bode opomogla in vi bodete doživel v nji tako visoko starost, da bodete hodili ob palici . . Tako, majka, ste si zapomnili?

Marijanica: Da, sem si. Sedaj pojčivi v kuhinjo, da se okrepčate (*večeri se in bliska.*)

Ciganka: O, kako ste dobra, majka! (*odhajati, Katica odpre ravno kuhinjska vrata.*)

13 prizor.

Urh (*vstopi opotekaje se*): Vrag vas vzemi, vse vzemi vrag! (*maha z rokama.*) Grom in peklo nikjer je ni ubil sem jo. . ! Za zlodja, ali se mi res meša?! Če sem jo ubil je mrtva in seveda ni tukaj! Povsod sem jo že iskal, a vse zastonj! Še v mrtvašnico pojdem pogledat, kajti ni lepo, če se ločiva v jezi . . ! Potem grem pa pit in bodem pil, dokler me ne obiščejo orožniki. . . . Pa — saj se je sama ubila — kaj morem jaz zato — jaz jo nisem. . . ! Kako sem žejen, kar z glavo bi se zaril v vino! Hej, kje je Peter, ta potepuh, kje je mevžasta Neža, kje so otroci?! Ali niso vsi šli vragu žvižgat? O, saj vem — vse je drlo k sosedu, k botrčku, kjer ku-

jejo čez mene svoje črne naklepe! In, če je to res (*žugaje*), botrček gori, botrček doli, prisegam, da ti zažgem tvoje črno gnjezdo, kakor hitro pridem iz ječe! (*Neža vstopi in v kotu za mizo nekaj išče.*) Tu gori v gozdu bodem tedaj v lepi noči gledal, kako bode dogorela tudi tvoji sreči — mrliška sveča...! (*Se strése in opazi Nežo.*) Vse vzemi vrag! poslušala si me! Na uho si vlekla! (*skoči k nji in ji zagradi pot.*)

Neža: Jej, ni res, ravnokar sem prišla notri!

Urh: Nič ni res, nič te nisem slišal priti, notri si bila že prej in na uho si vlekla...! Kaj pa delaš sama tukaj notri?!

Neža: Groza me je zunaj bliska in groma .. tako še ni treskalo letos! In pa škarje sem iskala! (*močno zagrmi, Neža se križa.*)

Urh: Ne križaj se, do sedaj še nisem hudič! — Kaj praviš, tebe je groza bliska in groma, a onih kujavcev mene! Lepa reč! Povej takoj, ali so jo potegnili k botrčku?!

Neža: Kaj jaz vem! (*Hoče uiti, a Urh jo sune nazaj.*) Saj jih ne pasem...!

Urh: Ti to dobro veš, ker tako skupaj držite, kakor jagode na rožnem vencu. Sicer pa svoj jezik zadržuj, če ne...!

Neža: Lepo vas prosim, pustite me!

Urh: Kaj še! Dobro, da si se ujela — povej, kje je Marijanica! Potem te izpustim..!

Neža: Tedaj matere ni doma?

Urh: Budalo, to vem brez tebe! Torej...?

Neža : Kaj jaz vem ! Moj Bog, kaj pa bode še vse danes ? !

Urh (*naglo*) : Ha, torej ti to veš ! Povej takoj, če ne te zdrobim ! (*žuga s pestmi.*)

Neža (*jokaje*) : Pojdem takoj, takoj pojdem...!

Urh (*porogljivo*) : Kam pa ? za mojo ženo ? (*Peter vstopi in stiska pesti.*)

14. prizor.

Neža : Ne, strani pojdem od vas — iz službe izstopim... Še nocoj grem, kar izplačajte me !

Urh : Revica, ali mi ne moreš napraviti večje nesreče ? ! hehehe ! Kaj ti bom pa dal — hudiča ?

Neža : Za božjo voljo, vsaj izpustite me !

Urh : Kaj še ! (*Hoče ulti, a Urh jo sune nazaj*)

Neža : Peter, pomagaj !

Peter : Proč, dedec ! (*ga zgrabi in posadi na tla.*)

Urh : Čakaj, vrag, zato ti še posvetim ! (*Vstaja, Peter in Neža odideta*) Peklenski parček, kako ti vleče skupaj, kakor dva volička ! Oba spodim proč, oba naženem z metlo. Precej jutri njima njunih sedem cunj vržem na cesto...! (*kašlja.*) Zlomka, ne vem, kje staknem vedno ta sitni kašelji ! (*Dež vrši.*) Kako se bliska in grmi ! Hudič je zunaj ! In sedaj še tak naliv, kot bi mi sam rogač nagajal. No, ta zna še bolj, kakor moja stara, Bog ji ne daj pekla, sicer še vse rogače ob pamet pripravi...! Naj mi rogač le nagaja, jaz

bom pa njemu tudi : ne grem prej izpod strehe, dokler se ne naveliča z nalivom. In z rogačem se tudi pisano gledava. Sicer ga nisem videl še osebno, ampak le njegovo sliko. Samo to rečem : kdor se meni ne priljubi na oči — je ven ž njim... !
(*se nasloni na mizo*)

15. prizor.

(Temni se bolj in bolj. Ciganka z otrokom, Marijanica in Katica gredo oprezno iz kuhinje mimo Urha ven.

(*Zastor pade.*)

III. Dejanje.

1. Prizor.

(Kmečka soba. Zvečer. Na mizi gori sveča. Marijanica šiva, mizar bobna z roko po mizi, Neža lupi krompir).

Marijanica : Od samih solz so mi že zarudele oči. Tema se mi dela pred očmi in kar pustiti moram šivanje (*odloži*). Oh, kako sem nesrečna ..!

Neža : No, v takih kleščah tudi jaz še nisem bila kakor včeraj zvečer. Oče me niso pustili iz za mize in po vsej sili so hoteli izvedeti za vas. Grozili so mi, da me stero, toda mislila sem si ako pride tisti trenutek, zberem, vso moč — za življenje in smrt — in potem bode že kako ...! Nato me je pa Peter rešil ... Toda — kakor sem rekla — jaz izstopim iz službe, ker si nisem varna življenja !

Marijanica : Potolaži se, potolaži...!

Neža : Hm, potolaži se — pravite kaj lahko ; — jaz pa pravim : če me oče zasačijo v hlevu me

lahko še predero z gnojnimi vilami. Ne rajše grem prej proč, kakor prepozno!

Mizar : Od kedaj že ni bilo domov Urha?

Marijanica : Sinoči je razgrajal in nocoj bode najbrž zopet.

Mizar (*vstane*) : Jaz pogledam domov, če je vajenec že dogotovil rakev. Če bi me potrebovali pa me pokličite (*odide*).

Neža : Tako! (*vstane*.) Moram brž napraviti ogenj in pristaviti večerjo. Nocoj smo pa res pozni, vem, da Peter že tako robanti za večerjo! Oh! (*odnese košaro in skledo v kuhinjo*).

2. prizor.

Marijanica : Moj Bog, prav nič ne pomaga niti prošnja, niti solza niti molitev — prav kakor bi ležalo na meni težko prekletstvo! In, zakaj naj bi bila prokleta?! Sama sebe več ne razumem: Delala sem le dobro in tudi moji stariši niso skrivili nikomur niti lasu. Moj Bog, zakaj sem tako nesrečna?! Kako bi se britko ne razjokala, ko vidim, da le jaz obvarujem svoje otroke grozeče pogube in beraške palice. Sveto pismo pravi, da bode vsak vprašan ne le: kje ima podeljene darove, ampak tudi: koliko novih si je pridobil ž njimi. In kaj se zgodi šele z onim, ki je zapravlil darove še celo svojim otrokom...?! Kako bode dajal odgovor na tako odgovornost? Mar ni človek vstvarjen za drugo, kakor za izpolnjevanje dolžnosti — kakor zvezde na nebu? (*Obroč vstopi*). Kako srečno sem se čutila še pred

dvema letima ! Takrat je bil Urh priden, pameten in ljubeznjiv in nikoli mi ni rekel žal-besede ! Odkar pa je postavil Obroč tukaj gori svojo kovačnico, od tedaj so vsi križi doli. Ta hudobnež se hoče s tem maščevati nad menoj, ker sem mu odrekla svojo roko. (*Obroč stiska pesti*). Ali me ni zato črnil pri ljudeh, da sem ga zmerjala s ciganom in da bodo moji otroci morda če ne vsaj taki, še večji cigani ! O, zlobni jezik, kedaj sem ti rekla cigan ? ! Nikoli . . . ! Kakor je že sapa razpalila neznatno iskrico v velikanski ogenj, prav tako je ta nesrečnež zanetil med menoj in Urhom ta grozni, boleči razpor. (*Obroč zadovoljno prikimam*). Koliko gorja sem že pretrpela in ga trpim še danes ! Obroč je ukradel mojemu Urhu vso ljubezen do mene in zato še zastonj pije, saj ste vedno skupaj in brez dna. Pijanemu pa je kradel denar iz žepa.. !

Obroč (*naglo*) : Stoj, kaj sem ukradel ? govori ! — Jaz te tožim, prav zares, jaz te tožim ! (*Kriči*). Dokaži mi, ako mi moreš, le toliko, koliko je črnega za nohtom !

Marijanica : Vse je res kar sem rekla ! Kako pa prideš sem notri nesramnež ! (*Mizar vstopi*).

3. prizor.

Obroč : Kaj cvekaš ? !

Mizar (*priskoči, kazaje na vrata*) : Hop, hop ! pravim — hop . !

Obroč (*drzno*) : Ohooo, od kedaj pa prav za prav ? ! Lejte si no ! lep parček ! Čakaj, mizarček,

to zve ves svet! Toda na tvoje povelje ne grem ven, pa ne grem! Jaz imam tukaj več pravice kakor ti, slepar!

Mizar: Kakšen slepar sem ti?! (*zgrabita se Obroč podleže*) Tako mrha za danes imaš dovolj!

4 prizor.

Obroč (*beži*): Tožim, te, tožim te..! (*skozi vrata prineso rakev*) Kje pa je Urh? Kje je Urh?

Peter: Notri, v rakvi!

Obroč (*začudeno*): Kaaaj? Nemogoče?! Jooj? in vendar res! Škoda ga je..! (*odide*).

Marijanica: Kaj ne, da ga je škoda! Ta zgaga pijanska še mirnih ljudi ne pusti v miru. Že zopet je iskal Urha, da bi šla popivat! (*odkrije rakev*.) Moj Bog, ves je obtolčen!

Peter: Najbrž so padli na kak oster kamen — vse krvavi so bili po obrazu, tako, da smo jih komaj umili!

Marijanica: Kakor mrtev je — tako se ga menda še ni zlepa nalezel!

Mizar: Lepo bolezen ima, lepo rakev ima tudi in si lahko odpočije! (*vajenec odide*.) No, Marijanica, ali si že govorila s Petrom o tem?

Marijanica: Ne še! (*Petru*.) Ti, Peter, ali čuješ nocoj pri Urhu? Dam ti zato jedno krono, in še kaj po vrhu

Peter: Oh, mati, jaz mislim, da se oče lahko sami naspijo, brez da bi jim jaz svoje spanje prodajal. Kako so zadnjič režali nad menoj, češ,

klada gnjila, 36 ur spi na dan pa se še ne naspi!

Mizar : Ej, seveda, bodeš stražil Urha! Kaj ne da? Jutri pa spi, dokler hočeš. No, Peter, v kuhinji imaš steklenico vina; prinesel sem ti ga, da ne bodeš žejen po noči.

Peter (zase) : Naj bo! tega grem spit takoj, da bodem imel več poguma, če mi dedec od mrtvih vstane. (*Glasno*) Dobro, kakor smo se zmenili! Velja!

Vsi : Velja!

Peter : Že dobro! Kaj pa naša Nežica nocoj tako dolgo mečka? Hm, hm! Kaj bo pa za večerjo: ali cmoki, ali štruklji? Ves želodec imam že s pajčevino preprežen. Moram jo za ušesi prijeti! (*odide v kuhinjo*).

Marijanica : Boter, zdi se mi, da se mi bliža dan rešitve. Vest mi pravi, da to Urha izpreobrne.

Mizar : Ej, Urh sicer ni slab človek: le zapeljan je! Ako enkrat stvar dobro premisli in prevdari — seveda nima nikdar volje zato — potem se pa zna poboljšati. Seveda je vsa stvar zastarana: stare grehe se pa težko izpozna!

Marijanica : Ne, ne Bog me ni zapustil! Poslal je semkaj v ciganki svojega rešilnega angela. Upam, da bode to pomagalo. Rakev — ta ga prestraši in pretrese..!

Mizar : Rakev s pokrovom na pol zakrij pregrni mizo z belim prtom, na mizo postavi neprižgano svečo, a tja le pred stensko podobo obesi gorečo svetilko. Bomo videli, kakšne pameti bode neki jutri ko se na oblancih prespi.

Marijanica : Boter, Bog vam plačaj ves trud !

Mizar : Ne zahvaljuj se ! Kar je v moji moči, to storim vedno rad. Izroči Petru varstvo in potem pridite vsi k nam. Jutri homo pa videli, kako nas Urh pogleda. . Lahko noč, za ta čas ! (*odide.*)

Marijanica : Z Bogom ! — To je zlat človek ta boter ! — Kaj neki naša Neža nocoj, tako dolgo kuhari, kakor za ženitnino ? Moram vendar pogledati .! (*odide v kuhinjo.*)

5. prizor.

Obroč (*vstopi*) : Ha ha ha, kako težko se je odpravil mizarček od Marijanice ! To je dobro, da sem se mu še o pravem času skril za hišni vogel, drugače bi si gotovo orala po laseh. In kako je ta mrha mrhasta zijala za menoj, kakor bi se ji nekaj sanjalo ! — No, kdo pa je v rakvi ? (*Pogleda v rakev.*) Joooj, res groza, Urh je. . . . ! (*kuhinjska vrata se počasi odpirajo, Obroč zbeži.*)

6. prizor.

Neža (*vstopi z gorečo svetilko, pregrne mizo in postavi nazaj prižgano svečo*) : Tako ! No, prav radovedna sem, kaj bode iz tega. Prav nič ! Škoda za delo ! Čemu to pregrinjanje in čemu so djali očeta že v rakev ? — No, Marijanica je morda vendarle rešena.

7. prizor.

Marijanica (*z otroci vstopi*) : No, Neža, ali si z vsem gotova ?

Neža (*se zdrzne*) : Da, mati ! (*upihne svečo.*)

Marijanica : K sosedu gremo — vasovat....!

Neža : Samo drugo ruto si zavežem in nadenem drug predpasnik...

Marijanica : Ej, saj si dobra, kdo te vidi, pojdi — gremo. ! (*odhajajo*). Peter pa ostane za lučarja !

Neža : Moj Bog, kaj so oče res umrli ? ! kedaj ? ali vam ni nič hudo ? !

Marijanica : Kakor vidiš. ! Ali mi more biti še hujše kot mi je bilo doslej ?

Neža : Oče umrli ? oh, pa tako nenadoma...! (*odidejo*).

8. prizor.

Peter (*se primaje iz kuhinje*) : Saj pravim, če je človek dalj časa na svetu, več neumnosti ga doleti. Sinoči še sanjal nisem, da bom nocoj za lučarja tukaj. He he he, saj ni preslabo, ni prenapačno ! Ko bi ljudje rajši mrli, bi jo kar za lučarja potegnil. In Bog me je zato tudi kakor nalašč vstvaril : ne bežim, če bi devetindevedeset peklenščkov s kosmatimi žolci pripeljalo pred mene mrliča. Naši so jo pa kar vsi popihali k sosedu botrčku, tako jih je strah ! Prav je tako, ako imam jaz kaj od tega. Seveda imam ! Pogledati moram najprvo, ako ta čuk spi ! No, butec (*buti se v čelo*), kedaj je pa še kdo videl žive mrliča ? ! No, pa previdnost je dobra reč ! (*Trka z nogo ob rakev*). Tako spi kot sam medved, ki so ga iz kožuha slekli. Tak človek se meni dopade ! Sedaj ga grem pa okrast : vse žganje mu

izpijem, ako ima zopet kaj skritega. On je tako sit za večne čase (*brska v kotu in privleče iz črevlja steklenico*). Juhuhu! Polna steklenica! Še dotaknil se je ni! Holala! Juhuhu! to je pa meni zapustil, da si ž njo dušo privežem (*sede k mizi in pije*). Hahaha (*gladi se po trebuhu*), ta pa greje, ta...! Ne vem, ali je brinjevec ali pelinovec! Pa kaj me to briga: zastonj je vse dobro! (*pije*). Šalamiš, ali mi diši! Ljuba Nežica, kje si, na pij! — Morda bode pa res, kar mi je pravila Nežica, da hoče Obroč svojega brata semkaj vsiliti po Urhovi smrti. Da te hentaj! lepa politika! Samo to je enkrat ena, da Marijanica ne mara nobenega Obroča! (*Pije, nato poje*):

Pajek vrhu breze
muho bi rad vzel,
trese se vsled jeze,
ves zelen kot zel!

Muha ga le noče,
ker nič dote ni,
zlobno se krohoče
in ga sramoti.

Kos nad muho plane,
jo zaklopne v kljun,
smeha pajek vstane:
plačan je račun!

Modro kos dostavi:
„Slaba bila ni!
naj s teboj se spravi —
jeza te mori!

Dvigne kljun svoj resen
ženina požre
in ženitev v pesen
žalostno zlije.

Hehehe! tudi ženitev Obročevega brata ne bode imela nič lepšega konca. Obroč, ki je veliko požrl od tega posestva, res dela na to, — toda vprašanje je: kaj poreče Marijanica, botrček in še kaka druga taka prikazen (*pije*). Kaj meni to mari, to niso lučarjeve reči! Moja reč je, — da sem sit kakor top v vojski in pa okrogle volje. (*Izpije*). Prazna je! Tako, zdaj se spravim pa prav počasi spat. (*Gre opotekaje se zaklepat vrata*). Da te hentaj, to je danes neroden svet: vse se vrti in maje..! Bes te plentaj. nocoj pa nobena ključavnica ne prime! Menda je ta muhasti Urh vse polomil pred svojo smrtjo. Bes te plentaj..! Hehehe, kako srečna misel mi je padla v glavo! Hehehe, res škoda, da nimam nič vrvice pri sebi: jeden konec bi privezal na Urhov palec, jeden konec pa na svoj in gotovo me zbudi mrha, če vstane. Hehehe ali pa zabil ga bi v rakev: no pa mrtvih ni dobro dražiti in pa tudi žebeljev in kladiva ni tukaj! (*opoteka se in prevrne dvoje stolov*). Veš, Urh, da veš, ti tam spi jaz bodem pa tukaj na klopi. samo ne smrči mi! (*S trudom se spravi na klop*). Urh, lahko noč! — Lahko noč....!

(*Zastor pade*).

9. prizor.

(Proti jutru. Čuje se močno trkanje.)

Vanja (*vstopi*): Kje ste, ljudje božji? (*zapazi Petra*). Aha tukaj na klopi spi kak potepuh. Osupne nad rakvijo. Za božjo voljo! slabo sem naletel. Slab čas sem prišel na obisk. Že na vse

zgodaj, ko je še čisto tema, naletim na mrliča! Kdo je neki umrl? Ali je rakev prazna? (*Položi klobuk na mizo in po nerodnosti prevrne rakvin pokrov na tla. Vsled ropota se prebudi Urh in vstaja; Vanja zbeži gologlav in preplašen: Peter smrči.*)

10. prizor.

Urh: (*plane iz rakve ves prestrašen*): Kdo mi ne da miru?! (*se ozira*). Čakaj, čaka le vleci dreto, jaz ti pridem pomagat. Čakaj, para peklen-ska Kako se mi je zlomek potuhnil (*bije po Petru*)!

Peter (*plane po konci*): Joj, joj, jooo! Vsak božji duh Boga časti, ali ga tudi vi...?!

Urh: Jaz seveda! (*zagradi Petra*).

Peter: Ježeš, nikar, za vse svetnike..! (*iztrga se in uide ven*).

Urh: Kaj se je godilo z menoj? Peter z menoj norce brije! Kaj pa je to danes — vse narobe?! Čegava je ta steklenica in ta klobuk na mizi in sveča in čemu luč pred podobo..? In tam rakev...?! Kaj, v rakvi sem ležal?! grozno... strašno...! Ali sem umrl? Nemogoče... in vendar je mogoče! Ne, to ni mogoče '... da, mogoče je, da sem umrl! To je grozno... to je strašno...! In obvezano g'avo imam — moral sem nekje pasti (*vrže obvezo proč*). Kmalu bi bil že pokopan... To je grozno...! Rad bi vedel, ali je kaj jokala moja žena za menoj? ali pa je bila vesela, da se me enkrat iznebi? No, veliko hudega sem ji prizadejal: zapravljal sem imetje, njo pa žalil in

tepel... Uh, uh (*grabi se lasé*), kako boče neki jokala za menoj — saj sem jo — ubil! Nesrečnica tega ni nikdar zaslužila (*vije si roki*); žal mi je, žal, toda prepozno! Oh, kako bi zopet ljubil pridno, dobro ženko: še bolj bi jo ljubil kot nekdanj! Prepozno je..., nesrečen sem za vedno! Nikoli več ne bodem gledal njenega prijaznega obraza, nikoli več se mi ne bode ljubeznjivo nasmijala... oh, oh... izgubljen sem! Ubijalec sem..... kje so orožniki? Prijavim se sam... moje življenje bode odslej večna puščava... (*zakrije si obraz z rokama*). Izgubljen sem — izgubljen! Otroci, otroci, s solzami v očeh vas prosim, odpustite mi! Otroci, otroci, ne prekolnite nesrečnega, zapeljanega očeta, ki je zapravljaval vaše imetje in vas spravil ob nenadomestljivo mater..! Oh, srce mi bode počilo — kako mi je tesno v prsih! (*hoče strgati obleko raz prs*). Odpustite mi! Upam, da mi odpustite v moji trgajoči bolečini — saj vas je dobro vzgojila dobra mati, da znate odpustiti.. Oh, kako nizko sem padel.. otroci, ne prekolnite me..! Zapeljan sem bil — zapeljan! Kovač Obroč je moj glavni zapeljivec — on je moj grobar — toda odpuščam mu.. Dobrikal se mi je in laskal in me ščuval in nadražil nad ženo — nad nedolžno ženo..! In jaz — bedak — (*grabi se za lase*) sem mu vse verjel! Vsled jeze in maščevanja sem se udal pijači; pustil sem delo, češ, naj delajo drugi, ki niso gospodarji. Zato pa mi je bilo dolgčas in zahajal sem vedno

pogosteje v gostilno in dezol bolj in bolj v dol-
gove... Oglašali so se upniki — a malo me je bri-
galo, če je moralo živinče iz hleva ali če so mi
vzeli njivo in kak travnik.. Marijanični žulji in
trudi so plačevali vino in žganje — moje in dru-
gih... Sramota — ali sem jaz mož, ki sem trosil
v družino časno in večno gorje...?! Ne, pijanec
sem — ubijalec in samomorilec, ki se je strašno
pregrešil nad duševnim in telesnim življenjem
svojih otrok! Mar mi ni upadel obraz kakor Kajnu?
Mar ni postal moj glas bolj in bolj hripav, oči
kalne, lice blede in prevstvaril sem srečno hišo v
živi pekel...! Kot pravi hudobec se je znal zaviti
moj zapeljivec v angela luči! In vino in žganje
se je lesketalo pred menoj tako mirno in nedolžno,
kakor oko prežeče, strupene kače. Ušesa so mi
postala polna — polna hruma in šuma, videl ni-
sem pred seboj nič, prav nič in blebetal sem in
razgrajal in kaj vem kaj še vse...! Ali ne vpije to
v nebo in ali ni nebo že vsulo težko prokletstvo,
ki me je potrla... Upadel je moj obraz in ne
upam si pred otroke (*zakrije obraz z rokama*).
Otroci, otroci, ne prekolnite me...! Gorje meni,
trikrat gorje...! (*Zgrabi se za lase in omahne*
na klop. Za nekaj trenutkov se začuje zunaj vpitje
in hrup). Kaj je? (*plašno*) vpitje in hrup' (*plane*
kviško). Mene lovijo kakor zverino...! Skrijem
se jim...! (*plane pod mizo*).

11. prizor.

(Peter, mizar in vaščani planejo v sobo s svetilko in obo-roženi s koli).

Mizar : Nikogar ni tukaj (*Marijanica in Neža vstopiti*). Kje pa je Urh? Neža, kakšen je bil tisti človek? (*Nekateri pogledajo brž v kuhinjo in so-sedno sobo*).

Neža : Bog se nas usmili, kdo ga je videl v temi? (*Urh pogleduje izpod mize*).

Peter : Nežica ni videla ker ji je srce brcalo od samega straha. Pa jaz povem namesto nje: oči je imel, ušesa tudi, nos nekako sredi obraza, za usta pa ni pogledala...

Neža (*ga sune*) : Porednež...!

Mizar : In kaj ti je rekel?

Neža : Rekel je ves preplašen, da je v tej hiši mrlič oživel...

Mizar : Ali ni drugega nič rekel?

Neža : Kdo je čakal na to! Kar stresla sem se straha in zbežala, ker nisem vedela, kako je z očelom?

Peter : Jaz ne bežim rad — pa sem moral in še pošteno me je namahal.

Mizar : Kaj je neki z Urhom? Pa ne, da bi od strahu znorel in zbežal po svetu...?

Marijanica : Povej, Peter, kdo je prišel sem notri? Čegav je pa ta klobuk?

Peter : Bogsigavedi! Prav nobenega ni bilo tukaj, dokler sem bil jaz notri. Potem ko me je oče napodil, pa ne vem...

Marijanica: Da, da, tisti lopov je prišel — prav kakor je pisal... Boter veš, nihče drugi ni!

Peter: Treba je pogledati okrog voglov, morda tiči kje. In ako nam le s prstom zažuga, zdrobimo mu kosti!

Mizar: Poglejmo torej in ne stojmo tu kakor bukovi štori. (*Odidejo, le Marijanica in Neža ostaneti*).

Neža: Bog ve, ali dobe katerega? (*Urh pogleda plašno izpod mize*). Uh, vsak dan je večji križ!...

Marijanica: Tiho! Ali ne slišiš — kako vpijejo: nekoga imajo! (*skoči k vratom*). Neža stopi tja in poglej!

Neža: Takoj, mati! (*odide*).

Marijanica: Moj Bog, kaj ne pride še vse čez mene! Pod kakšno zvezdo sem neki rojena, da sem tako nesrečna. Kovač Obroč se je maščeval nad menoj ker ga svoj čas nisem marala vzeti in zapeljal mi je zato moža. (*Gre okrog mize, izpod katere moli Urh nogi*). Urhova ljubezen do mene je že zdavnaj zmrznila, moja pa se ni še prav nič ohladila, akoprav....

Urh (*zakriči*): Joj, jooj! moja noga. (*Marijanica odskoči. Urh plane izpod mize*). Na nogo si mi stopila!

Marijanica: Oh, Urh, zakaj me strašiš? (*omahne na stol*). To ni dobro...!

Urh: Čakaj, ti prinesem vode (*steče v kuhinjo*)!

Marijanica (*zase*): Strah mi je zašel po udih... No, pa da bi se le Urh predrugačil!

Urh (*prihiti*): Na, Marijanica.... pij ..! Na pij ..! (*vliva ji v usta*).

Marijanica: Dovolj! pusti me.. (*gleda vedno v tla*).

Urh: Ljuba Marijanica, povej, ali si od smrti vstala? Še si živa! Odpusti mi, prosim te! (*Marijanica molči*). Za božjo voljo, vsaj poglej me! Ti me ne pogledaš?! Ali me ne pogledaš?! (*jo objame*). Ljuba Marijanica, odpusti mi, poglej me ...!

Marijanica: Urh, ne norčuj se iz mene! Preveč sem žalostna!

Urh: Marijanica, potolaži se, odpusti mi, odslej bom drug človek

Marijanica (*ga pogleda*): Kdo ti neki verjame! Mene ne bodeš več za nos vodil!

Urh: No, Marijanica, pogledala si me, sedaj mi daj pa še roko da si mi odpustila (*jo zgrabi za desnico*). Velja! Kaj ne, zopet sva si prijatelja?

Marijanica: I no, naj bo! Toda, povej mi zato, kako dolgo si bodeva prijatelja?

Urh: Za vedno, Marijanica! Poslušaj me: ta rakev me je čisto prerodila. Spomin na smrt in strah pred njo sta vstvarila v meni novo življenje... Bog v nebesih je moja priča!

Marijanica: Če je tako, ljubi Urh, tedaj ti odpuščam: vse je pozabljeno!

Urh: Kako si dobra! Zato se pa jaz za-

hvalim Obroču za vedno in nič več ne pokusim vina brez tvojega dovoljenja. Odslej te zopet ljubim, še bolj kakor nekdanj!

Marijanica: In sedaj čutim tudi jaz v sebi novo, veselo življenje! Pojdiva v kuhinjo (*odideta*).

12. prizor.

(Mizar, Peter in vaščanje pridrve v sobo).

Mizar: Kam nam je neki ta šment ušel?!

Peter: Tukaj notri ga ni!

Mizar: Zakaj ga nisi zvezal?!

Peter: Kako ste čudni! Kako ga bom neki zvezal, ako mi je pa popreje ušel!

Mizar: Peter, Peter, ti nisi skala.!

Peter: Brž ven....! (*odhite, za hip prazno pozorišče*).

13. prizor.

Vanja: (*pribeži in si briše pot raz čela*). Za božjo voljo, kje je kak človek! Ti norci, ki me s kolci lovijo, me bodo še pobili! V mestu je človek res še najbolj varen! (*Teka sem ter tja in vzame raz mize svoj klobuk*).

14. prizor.

Mizar, Peter in drugi: Ohooo! imamo te! Udaj se, lopov! (*Neža vstopi*).

Vanja: Kaj hočete? Vi ste kaj ljubeznivi!

Peter: Kaj praviš? Udaj se če ne. (*grozijo*).

Vanja: Ali ste zblazneli? Menite li, da sem prišel sem da me pobijete!

Vsi: Molči, lopov...! Po klobuku se poznamo!

Vanja: Kje je Urh in pa Marijanica?

Mizar: To ti kmalu povemo! Ali nisi še bežal pred Urhom? Pazi se, kaj govoriš! Kaj pa delaš tukaj?!

Vanja: Urha in Marijanico iščem..

Vsi: Lažeš! (*podero ga na tla. Marijanica odpre kuhinjska vrata.*)

Vanja: Pustite me, bodite pametni.... pomagajte....!

15. prizor.

Marijanica (*priskoči*): O, stric Vanja! -- Kaj pa je? (*vsi osupnejo*).

Vanja: Bog te je poslal: kar pobiti so me hoteli...!

Vsi: Ooo! Imeli smo vas za lopova! Brez zamere! Če je tako, vzamemo besedo nazaj!

Marijanica (*Vanji*): O tem vam bom vse povedala!

16. prizor.

Urh (*vstopi*): Dobro jutro, Vanja!

Vanja: Bog daj, Urh!

Vsi (*lovci*): Živijo, Urh, povsodi smo te iskali.

Vanja: Ali ste norce brili z menoj! Ravno poprej ste rekli, da ste iskali lopova!

Mizar: Iskali smo in še celo dva, dva...!

Vanja: Torej še jednega lopova?

Urh: In drugi sem bil jaz...!

Marijanica: Stvar je dobro končana!

Mizar, Peter in drugi: Torej vas ne bomo motili.... Z Bogom!

Urh : Z Bogom. !

Marijanica : Sedite stric -- trudni ste ! (*se dejo okoli mize*).

Vanja : I kdo bi že ne bil ..! No to so pa hudimanovi ljudje v tem kraju ! Kar precej so tukaj s kolci in človek niti ne ve, zakaj ? !

Marijanica : To je ravno slučaj ! Zakaj so vas imeli za lopova. povem vam pozneje : preje vam pripravimo zajutrek...

Vanja : Kaj je bilo pa tebi, Urh, da sem te dobil že v rakvi ? Prestrašil si me kot sam hentaj !

Urh : Torej ste me vi predramili ? Hvala vam ! Jaz sem pa menil da me je Peter in sem ga pošteno naklestil.

Vanja : Torej bi bil tudi mene ! Torej ni prav, da sem te vzdramil ! ? To so pa čudne reči !

Urh : Prav, prav ! hvala vam ! Seveda, vi celega križevega pota še ne razumete ! Jaz vam povem vse od kraja, kar vem, drugo pa pove Marijanica. Poprej pa kaj za pod zobe, da se mi želodec vkup ne zarase, grozno sem že lačen. ..!

IV. Dejanje.

1. prizor.

(Kmečka soba. Marijanica, Vanja in mizar sedijo za obloženo mizo).

Mizar (*vstane*) : Treba bode iti domov !

Marijanica : Ej, kam se vam mudi ? Ostanite, boter !

Mizar : Moram iti : nujno delo imam za ženina — No, kaj sem hotel reči : ciganka ti je pa povedala dobro zdravilo za Urha, kaj ne ?

Marijanica : Res, kdo bi mislil, da ta umazana babura, kaj ve ! No, sedaj pa verjamem !

Mizar : Beži, beži ! Kaj res verjameš ? Čakaj, ti pa povem : ciganka je prišla k nam in omenila, da je bila pri vas, ko sta se baš vidva stepla. In takrat sem namignil ciganki, da ti gre nasvetovat za Urha rakev.. .

Marijanica : Zakaj mi niste tega sami povedali ?

Nizar : Dolgo mi je bilo že na jeziku, a kar ni mi hotelo iz ust. (*Urh prinese iz kuhinje nekaj steklenic*). Pa z Bogom ! (*da Vanji roko*).

2. prizor.

Urh (naglo) : Oho, kam se vam tako mudi ? Sedite še, sedite !

Mizar : Svet se ženi in hoče imeti mize po stelje in tako ropotijo. Moram domov ! Brez zamere ! Z Bogom ! (*odhaja*).

Vsi : Z Bogom

Urh : Tako sedaj povem pa naprej ! — In ko sem zagledal tukaj na tleh rakev in se spomnil, da sem ležal ravnokar sam v nji, spomnil sem se tudi naenkrat svojega nekdanjega srečnega življenja. Groza me je čudno pretresla, ko sem zagledal takorekoč odprti grob.. Sam nisem več vedel, kaj se godi v meni. Naenkrat sem začutil v sebi pravi gnjus in obup do sedanjega, hudob-

nega življenja: dušilo me je nekaj v srcu in zaželel sem kazni — želel sem ječe! Zahrepenel sem pobeljšati se in se odslej ogibati gostilničnih prostorov... V srcu pa sem začutil novo, mlado moč, ki bi mi lahko premagala vse ovire na no vem potu. Odslej sem ves drug človek!

Marijanica: Torej je vendar res! Ljubi Urh, kako si me razveselil! Molila sem zate veliko in veliko, ljubila sem te, dasi nesrečna, iz vse svoje duše in moje upanje je bilo globoko, rekla bi: gotovo! In danes uživam zato sladko plačilo. Odslej Urh, zopet zastaviva v delo združene moči v blagor otrok in bližnjih, sebi pa v veselje! Tako tudi Adamu in Evi pred grehom delo ni bilo težavno in utrudljivo, ampak bilo je njima v veselje in zabavo. In glej, Urh, tudi tebi, ki si se povrnil vsaj v svojo prvotnost, ne bode delo več tako zoprno, akoprav mučno, kajti v delu bodeš videl svoj cilj in našel veselje.

Vanja (*zaploska*): Tako je! Živela, Urh in Maruša! (*trkajo*). Sedaj prosim pa jaz za besedo.

Urh: Tako je, stric! Marijanica vam jo tudi dovoli.

Vanja (*vstane*): Prišel sem sem ravno na ta dan po naključju, da z vama obhajam dan sprave. Ta dan sprave me je globoko ginil. Torej le še predlagam, da si vidva po dveh letih bridkosti in mučne jeze podasta roki v večno spravo.

Urh in Marijanica (*si sežeta v roko*): Živijo, stric! Tako srečna hočeva ostati!

Urh : V spomin na to, se kajenju čisto odpovem.

Vanja : Prav imaš ! Na eni strani si ohraniš zdravje, na drugi pa denar.

Marijanica in Vanja : Živijo, Urh ! (*trkajo*).

Vanja : Ker še n sem dal nikomur besede, nadaljujem. Razveseljen nad tem, da sem videl tako lepo spravo, darujem naši vrli šolski družbi sv. Cirila in Metodija svoto denarja .

Urh : In midva priloživa tudi nekaj !

Vanja : Dobro, dobro ! To me veseli .

3. prizor.

Peter (*zaigra med vratmi na piščal*) :

„Zadoni nam, z-doni,
iz sre napev krepak,
o, slavljenec današnji,
pozdravljen tisočkrat !

(*Aljaževa pesmarica*“).

Vanja (*zaploska*) : O, le bližje, le bližje. ..!

Urh : Še Neža naj pride : pokliči jo ! (*Peter odide*).

Marijanica : In jaz otroke (*odide*)

Urh : No, sedaj bode pa cel semenj.

Vanja : To me jako veseli in takih prizorov bi rad še mnogo prebil pri vas. Prihodnjič pripeljem še koga s seboj.

Marijanica (*prinese hlače*) : Na, Urh ! Odslej bodeš zopet vzoren gospodar in zato se jaz hlačam odpovem.,

Vanja (*smeje*): Ohooo! Kaj ne, te hlače je prinesel Marijanici Miklavž?!

Urh: Da, kakor veste! in Marijanica ima prav.

Vanja: Da te hentaj, dobro sta menjala: saj se bodo hlače tebi res bolj podale kot Marijanici! Dober ukus imaš!

Urh: Marijanici v spomin nasadim okrog doma velik sadovnjak, ki nam ne bode le v veliko veselje, ampak tudi v veliko korist. Poleg tega se naročim tudi na jeden časopis, da nam bode v pouk in razvedrilo.

Vanja (*ga potaplja po rami*): Tako je prav, Urb, tako! Za sedaj sadovnjak in pa vojsko na papirju. Otroke vzgajajta v zdravem narodovem duhu in hvaležni vama bodo.

Marijanica: Kje so neki otroci tako dolgo? (*gre k vratom.*) No, le notri, kaj se sramujete! (*vstopijo*).

4. prizor

Vanja: Saj smo vsi po božji podobi vstvarjeni! Le vkup, le vkup, uboga «gmajna!»

Marijanica: Stric, vas imajo, mislim, povsodi radi, ker ste tako dobrovoljni!

Vanja: He he he! Ako Nemci še celo pojo svojo „vahto na gmajni“, zakaj bi jaz neki niti ne rekel kaj takega?! (*Otroci znašajo stole in posedajo, Peter in Neža vstopita*).

5 prizor.

Urh (*Petru in Neži*): Le sem!

Vanja : Hej, to je pa cel parček in ženin sam godec! Le sem, bomo katero zakrožili!

Peter : Prav, prav! Jaz in Neža sva rojena pevca!

Urh : Sedita! (*nataka*). Pijta! To ni vinska barva, ampak — malinovec!

Vsi (*trkajo*) : Živijo!

Vanja : Ti godec — saj te smem tikati — katero znaš?

Peter : Katero rečete!

Vanja : Ni slaba ta! Ali znaš: „Mi smo Slovani!“

Neža : To znamo vsi!

Vanja : To je lepo: tedaj bodi ta prva! (*zaפוjo*):

Čvrsti koraki kot čvrsti junaki,
misli bogate kot silni duhovi,
jaki v ljubezni, pri delu možaki,
mi smo Slovani in naši so dnevi!

Tam od Balkana in njega pogorja,
pa do trisolnčja in hribov ledenih,
od Krkonošev do vzhodnega morja,
največ Slovanom je tal izročenihi.

Bliska se zora, zbežala bo mora,
kviško zakladi, na dan veleumi,
vzete nam morje in raven in gora,
mi smo Slovani, hurá naš zabrumi!

6. prizor.

Pismonoša (*vstopi*) : Pismo od sodnije! (*da pismo*).

Urh: Kaj je neki? (*naloži pismonoši kozarec in plača*).

Pismonoša (*izpije*): Hvala! Dobro ste jo rezali! - Pa, z Bogom! (*odhaja*).

Marijanica: Z Bogom!

Vanja: Jaz pa vem, kaj je v pismu, saj sem prav zato danes sem prišel. Bodita vesela...!

Marijanica: Sodnije se človek vedno boji...

Urh (*čita*): Da, k sodnji bode treba iti. Hej Marijanica, zaprli te bodo!

Vanja: In ne zastonj! Veliko bodeš podeovala.

Marijanica: Bežite no, stric, po komu?!

Vanja: Ej, pozabil sem bil vama že povedati o tem, ker sta me tako čudno vsprejela. — Tvoja sestrčna je na smrt bolna.

Marijanica: Kako veste to? Kje je?

Vanja: Kakor veš, je imela v Bosni prodajalno. Ker je že priletna in se je čutila slabo, zato je tam vse prodala in odšla domov, da doma umre. Na poti k vama je obnemogla pred bližnjim trgov. Nesli so jo v hišo neke bogate, a skope udove. Toda, ker so našli pri njej hranilnično knjižico, mnogo denarja in dragocenosti, storila je nepoštena udova vse, da se ničesar ne razve in zadrži bolnico. Ljudem ni dovolila dostopa, samo dekla je smela k njej. Že revno in blizu smrti je prisilila skopušna udova, da je napravila prisiljeno oporoko, po kateri pripade njeno veliko premoženje udovi, borih deset kron

pa dobi dekla za postrežbo po dnevi in po noči. — Moj sin — častnik pa je prišel ob orožnih vajah slučajno v tisto hišo stanovat in sicer ravno nasproti bolnične sobe. Ker je zdravnik, se je nekega večera zavzel za tarnajočo bolnico in ta mu je vse razkrila, tako, da sta se izpoznala. Drugega dne je že odšel dalje, toda ovadil je sodniji vse, češ, da je oporoka prisiljena in krivična. Kot postavne dediče je navedel tebe in Jero. O Jeri pa je še dostavil, da je tako uboga, da skoro prosjači. — Ne vem, kako je to, da je reva zmiraj tako nesrečna : če si le malce opomore, pa jo že zopet kaj zadene ! S tem deležem — kakih petnajst tisoč — pa menim, da si popolnoma opomore. — Seveda je sodnija takoj nato prišla udovo in ovrгла oporoko. Ker se pa moj sin ni podpisal na ovadbi, zato je obdolžila babura celo hišo, deklo pa izpodila iz službe.

Marijanica : Jeri to iz srca privoščim : opomogla si bode, reva ! Še jaz sem vašemu sinu zanjho hvaležna. — Torej je vaš sin hotel kupiti našo Katiko ? In to ste lepo zamolčali ? ! Nič več ga nisem poznala : zrastel je in pa tudi obleka prenaredi človeka. Oj, ta porednež ! Kedaj nas zopet obišče ? (*Trkanje*).

Urh : Notri !

7. prizor.

Jera : Dober dan, vsem skupaj !

Vanja, Urh in Marijanica : O, Jera ! Če se o volku meni, pa volk pride.

Jera : O, stric! (*Sega v roke*).

Urh (*toči*) : Na pij! Sedi!

Jera (*sede*) : Res sem že trudna! Že zgodaj po noči sem šla od doma. To pismo (*da Urhu*) sem dobila od gosposke, a ne vem kaj pomeni!

Urh (*odpre in čita*) : Jera, sodnija te kliče. Z Marijanico podedujeti veliko denarja po sestrični.

Jera : Kaj je umrla?!

Urh : Ne še, ampak blizu smrti je! Vračala se je bolehná in priletna iz Bosne k nam, a obnemogla je pred bližnjim trgom. Ker je bogata, ukrenila je premožna in skopa udova, h kateri so jo zanesli, vse, da jo na vsak način obdrži. Nato pa je prisilila na smrt bolno revo, da je zapustila vse svoje premoženje nji, borih deset kron pa je volila postrežnici — dekli. — Nek gospod pa je to izvedel in vse ovadil sodniji, a sodnija je že prijela udovo in ovrгла oporoko....

Jera : Oh, kako sem hvaležna tistemu gospodu! Rada bi mu kaj podarila, ko bi ga poznala. Kar solze mi stopajo v oči!

Marijanica : In ta gospod je stričev sin — častnik.

Jera : Jojmeni, pa ni res?! Seveda, vaš sin je gospod in ne bi hotel ničesar vzeti!

Vanja : Pusti to, Jera, pusti! On ima zadosti. Da je pa stvar spravi! v luč resnice, to mu je velevalo pošteno srce. — On pride jutri za menojo.

Jera : To je prav! da se mu vsaj najpri-
srčnejše zahvalimo.

8. prizor.

Beračica (*vstopi*): Jehata, Urh, kaj niste umrli?

Urh: Kdo pa to zopet pravi?!

Beračica: Pri Zlobcovih sem izvedela: Obroč jim je povedal. Kropit sem vas prišla!

Urh (*zase*): Šmentani Obroč, ta je pa to že po vsej vasi raztrobil! (*Glasno.*) Sanjalo se mu je! — Marijanica, daj še en kozarec sem in kaj za pod zobe, da me revica ne bode hodila zastonj kropit v ta klanec.

Beračica: Zlomkovi Obroč, ta jih pa plete, ta...! Ljudi ima za norca, pa bode ostal sam norec, de te te...! (*Pije, nato spravlja kruh.*) Bog vam stokrat povrni! Še dosti veselih let! Pravijo, da tisti posebno dolgo živi, kogar ljudje za mrtvega razglase. Z Bogom! (*odide*).

Nekateri: Z Bogom!

Vanja: Veste kaj, mi moramo odriniti k bolnici, da nam prej ne umre kajti sinoči je bila jako slaba.

Urh: Hej, Peter, zaprezi. Mi pridemo takoj. Kar napravimo se! (*se razhajajo*).

(*Zastor pade*).

9. prizor.

(Urh, Marjanica, Vanja in otroci sede krog mize; na mizi je posoda, steklenice in kozarci.)

Vanja: To je pa včeraj klepetala babura. Mislil sem že, da nas bode kar požrla. (*Marija-*

nici) Torej manjka več dragocenosti, praviš, ktere je sestrična včeraj še imela? Zakaj jih nisi vzela že včeraj?

Marijanica: Ker bi se sestrični morda hudo storilo, ako bi kar planila po vsemu. — Dragocenosti manjkajo vse. Samo nekaj denarja in kovčeg obleke sem še dobila. To sem ji danes tudi mirno povedala, kajti pri mrliču se ne gre kregat.

Vanja: Jaz grdobó še danes naznanim! Ali nima še dovolj! ali ni udova in brez otrok! Oj, ti grdo ženišče, ti! Vse bi rado podrgnilo na kup. (*Trkanje*).

Urh: Naprej!

10. prizor.

Častnik: Dober dan! (*sega v roke*).

Marijanica: O, vi porednež, kak strah ste mi napravili!

Častnik: Kaj me poznate, he he he? Po Katico sem prišel, kaj ne?

Marijanica: O, sedaj vam bi jo že dala

Častnik: Sedaj jo pa jaz ne maram! No, za kuharico jo pa le še vzamem; kaj ne, Katica?

11. prizor.

Udova (*vstopi brez trkanja in zakriči za častnikom*): Mrliča mi spravite takoj iz hiše!

Častnik (*se urno zasuče*): Oho! (*zase*) Duh babji, ali ne veš, da se potrka, predno vstopiš?!

Vanja (*udari po mizi*): Kaj še! mrliča iz hiše..! Ali nimate mastno plačano?! Zakaj pa

niste tedaj naznanili semkaj k Paleževim, da je bolnica pri vas, kar je sama tako zelo želela !

Udova : Nič ni želela sem, prav nič !

Častnik : Tiho bodite, jaz sem priča in še kdo drugi !

Udova : Sram te bodi, Judež ! Torej si me ti naznanil !

Častnik : Pazite, gospa, kaj govorite !

Udova : Ha hm, vi, kaj ste pa vi ?

Vanja : Bolnico ste prikrivali ljudem, da se ne bi izvedelo njeno ime — toda Bog je pravičen !

Udova : Lažnjivec, kdo jo je prikrival ? ! Zakaj se je pa gnjezdila po moji postelji celi mesec !

Vanja : Pomirite se, gospa, to dožene sodnija ! Toda gospa, midva imava sicer še nekaj skupaj. Kam ste djali tiste dragocenosti, kar jih je imela rajna ?

Udova (*razburjeno*) : Kakšne dragocenosti neki ? Ali se vam meša ? !

Vanja : Govorite z menoj dostojno ! Toda opozorim vas na to, da ste na mene kot na pravega naleteli ! Dragocenosti bodele vrnil radi ali neradi.

Udova : Nikdar ! Kaj bodele še to iz mene izvlekli ? ! Nikoli !

Vanja (*naglo*) : Torej imate njene dragocenosti ? Dobro — vsi so na pričo za to, kar ste rekli ! Ali prisežete, da jih nimate ?

Udova : Zakaj neki ne, požeruhi.. ! Vam vsem se meša !

Častnik : Pazite, gospa !

Urh (*kazaje*) : Dovolj je tega, tam so vrata !
Zmenili se bomo pri sodnji !

Udova (*zase*) : No, na take bike pa še nisem naletela ! (*odvihra*).

Jera : Torej ta je tista nesrečna ženska ?
Ta ni pri pravi pameti.. !

Vanja : Ta, ta ! Ubogi njeni sosedje in posli !
Ni zastonj udova. Toda, glede dragocenosti rečem, da bode dala vse nazaj. Jaz ji navijem uro !

12. prizor.

Obroč (*vstopi*) : Ej, Urh, pojdi no malo sem !
— Ali si res podedoval dvajset tisoč kron ? Hej, boš dal za pošteno pijačo !

Marijanica (*Vanji*) : Ta je tisti...!

Urh : Umrl sem zate in ti vse odpustil.

Obroč : Saj so res že govorili, da si umrl ;
samo to se je zdelo čudno ljudem, da ti nič ne zvoni. Kaj — kaj si mi pa odpustil ?

Urh : Ves dolg ! Prijatelja sva : izpreobrni se tudi ti in zmerno živi !

Obroč : Veš kaj, Urh, pomeniva se drugikrat,
sedaj se mi mudi v vas. O, kako veliko družino imaš. Dobro se imej ! (*odide*).

Urh : Kako jo je nocoj hitro odkuril, kot bi ga gonili biriči.

Vanja : Ali bi se ta svetnik ne dal spreobrniti ?

Urh : Težko, kajti njega se ne prime nobena dobra beseda.

Vanja : Poskusi, Urh, ampak dobro pazi, da te ne zapelje. Po mojih mislih ne napraviš boljšega dela, kakor če izpreobrneš pijanca, kajti rešiš ga ali bolnišnice, ali norišnice, ali pa jetnišnice, sploh — prezgodnjega groba: daruješ njemu in njegovi družini premoženje, mir in veselje, skrbiš njegovim otrokom za dobro vzgojo in povrneš mu v otrpnelo srce vero in narodno krepost.

Jaz samo to rečem: rešujmo mile brate razbojniškega pijančevanja, da bodo njih potomci zopet jaki in čvrsti, kakor so bili njih junaški predniki, katere ni mogel ukončati ne ogenj, ne meč. Le tako se dvigne naš, pijančevanju zapadli narod, duševno in telesno, da mu zasine toliko zaželjena narodna pomlad. One pa, ki so delali za narod na tem polju, bodo blagoslavljali potomci in to dobro delo jim bode kakor sladek up in kakor visok svetilnik iz teme v življenju in ob smrti....

Urh : Da, stric, tako delo bode meni v posebno veselje! (*Marijanica in Jera stopiti pred častnika*).

Jera : Gospod, sedaj so prišli vaši dolžniki. Zahvaljujemo se vam najiskrenejše za vašo dobroto. Bog vam povrni mi vam ne moremo!

Častnik : Že dobro, že dobro, nikar se mi ne zahvaljujte! Storil sem to ne le iz ljubezni do vas, ampak tako mi je veleval tudi čut pravičnosti.

Marijanica : Nikdar vas ne pozabimo ne mi, ne naši otroci !

Urh, Marijanica in Jera : Bog vas živi !

13. prizor.

Udova (*plane v sobo s sekiro in čudnim smehom*) : Čakajte, pošasti ! Čakajte...! (*Otroci, Urh in Marijanica zbeže v kuhinjo, Jera, Vanja in častnik skozi uhod na levi strani*). Pošasti.... pošasti, ve ste krive vsega ! Ob vse bom ! Ob vse bom ! Ves trg in vsa vas me že kolne .. vsak otrok se mi posmehuje ... žvižgajo mi .. vse se mi pači ..! (*se krohota*). Ho ho ho, kako bode to sladko, ko vas razdrobim, gadja zalega ! Ho ho ho ! Tako se dela mir (*Pred kuhinjo*.) Najprej razbijem ta vrata in te pošasti, hu hu hu....! (*Vanja in častnik planeta v sobo : častnik ji od zadaj izpuli sekiro, a Vanja jo zgrabi*.) Proč, pošasti, huuu..!

Častnik : Držite krepko, oče, norci so silno močni ! Pomagajte, pomagajte ..!

14 prizor.

Udova : Hu hu hu...! (*Urh, Marijanica in Jera planejo v sobo, iz kuhinje gledajo otroci*).

Vsi : Zvežimo jo ! (*podero jo na tla*).

Častnik : Brž po zdravnika in k županu !

Udova : Proč, pošasti... ves svet se vrti okrog mene .. hu hu hu..!!

(*Zastor pade.*)

(*Sprememba.*)

15. prizor.

(Vrt pred hišo v mesečini. Marijanica se veselo ozira po okolici.)

Marijanica: Kako krasen in svetel večer je — prav kakor bi se nebo veselilo nad našim spravnim dnevom! Kako skrivnostno in blagodejno je razlita mesečina po tihi noči...! Kako sladek je ta nocojšni večer, ko zrem v jasno daljavo...! Kje pot brezkončna se končava, ki v širni svet vsemira vodi? In vendar je povsod na tej poti On, ki je tako nepričakovano razgrnil oblake izpred moje duše, kakor jih razgrne izpred me seca! O, Urh je sedaj ves drug človek, še boljši bode, kot je bil nekdanj. Moj Bog, zahvaljujem se ti iz globočine svoje duše — iz celega srca!

16. prizor.

Urh (*vstopi iz hiše*): No, Marijanica, ali tudi tebi nocojšna mesečina tako ugaja? jaz se je ne morem nagledati!

Marijanica: To pomeni, da imaš zopet lahko vest in mirno in veselo srce! Molila sem za sestrično in potem sem se zasanjala tudi v to mesečino in zahvalila Boga, da nas je tako osrečil. Kako sva srečna! (*se objameta*). Podala sva si roki v večno spravo: noben zloben naklep naju več ne razdruži in ne zapelje v prepir! (*Pojeta*):

Zakonski stan je tehtnica,
na dveh straneh vznemirljiva —
če zmaje jo vihar grozan,
kako težak je spravni dan!

Marijanica : Z mojo dedščino se odpira nama in najinim otrokom pot v lepo bodočnost. (*Vanja, častnik in otroci pridejo po vrtu.*)

17. prizor.

Vanja : Ohoo, Urh in Maruša ! Ali tudi vama nocojšna mesečina tako ugaja ? Mi se je ne moremo nagledati !

Marijanica : Tedaj smo vsi jedne misli ! To znači veselo, srečno srce. Sedimo in katero zakrožimo ! Ali ni nekaj krasnega milobna pesen ob lepih večerih ? Ali ne pretresa duše ? (*Vzame citre raz mize.*)

Vanja : Veselimo se z veselimi ! Pa jo vrežimo ; kar to-le dajmo : „Sijaj, sijaj, lunica...!“

Vsi : Dobro, stric' (*Pojó, Marijanica spremlja s citrami*) :

Sijaj, sijaj, lunica,
sijaj v naša srčeca :
zdravi čili,
lahkih nog,
bomo žili
brez nadlog !

Sijaj, sijaj, lunica,
sijaj v naša srčeca:
naša sprava
naj velja,
sreča prava
jo spremljá !

(*Urh, Vanja in dečki vihte klobuke, ostali dvignejo roke ; po vrtu prideta Peter in Neža. Peter nekolikokrat zavriska.*)

(*Zastor pade.*)

Dodatek.

Pesniške komade v igri «Dan sprave» je uglasbil naš dobro znani skladatelj g. Vinko Vodopivec in se dobe na željo primerni hektografirani izvodi po 10 vin. v uredništvu «Družinskega prijatelja» v Trstu, Rojan 3

Izdalo uredništvo „Družinskega prijatelja“.

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000517867

„Priatelj otroški“. (Somrak). — 30 vin.

„Detinsko bogoznanje“. (Kovačič). — I.— K.

„Pobožni ministrant“. (Kovačič). — 50 vin.

„Ali Boga Stvarnika res ni treba?“. 40 vin.

„Obljube Presv. Srca Jezusovega“. — 10 vin.

„Kažipot za katoliške izseljence“. Pojasnila
v Trstu pr. č. g. Andreju Furlan duhov.
pri sv. Antonu Novem.

„Novi List“, slovenski tednik v Trstu, Ti-
skarna Dolenc. via S. Francesco 20.
Stane na leto 8.— K.

Slovstvo proti opojnim pijacám: Brüder Su-
schitzky na Dunaju (Wien X. Hepler-
platz 4.

„Slovenski Marijni Dom v Trstu“. Kdorkoli
ima še kaj srca za Slovenke v Trstu,
naj pošlje kak milodar blagajniku M.
D. č. g. Frančišku Guštin, kaplanu pri
Sv. Antonu Novem v Trstu. Slovenski
rodoljubi in rodoljubke, pomislite, da
„Slovenski Marijni Dom“ je za Slovenke
v Trstu velikanskega pomena.

„Piščalka“, slovenski list glede opojnih pi-
jač Celje. — 2 — K,

RED

SLOVENSKIH PRIDIG

V TRSTU

1. **Pri Sv. Antonu Novem v Trstu.** Zjutraj ob 6 od prve nedelje v maju do zadnje v septembru. Ob 6 $\frac{1}{2}$ od prve nedelje v oktobru do zadnje nedelje v aprilu

Popoldne ob 3 od prve nedelje oktobra do prve nedelje v postu — ob 3 $\frac{1}{2}$ od prve nedelje v postu do praznika sv. Antona (13. junija) — ob 4 po prazniku sv. Antona (13. junija) do konca avgusta.

2. **Pri Starem Sv. Antonu** vsako nedeljo in praznik ob 6 $\frac{1}{2}$ zjutraj pred mašo s slov. napevi, in vsako nedeljo in praznik popoldne ob 3 $\frac{1}{2}$ pred slov. blagoslovom.

3. **Pri Sv. Jakobu** vsako nedeljo in praznik s sv. mašo s slovenskimi napevi ob 9. uri zjutraj, vsako nedeljo in praznik popoldne ob 3. pred slov. blagoslovom.

4. **Pri Sv. Vincencu** vsako nedeljo in praznik ob 7 $\frac{1}{2}$ zjutraj pred mašo s slov. napevi, vsako nedeljo in praznik ob 2 $\frac{1}{2}$ (3) popoldne pred slov. blagoslovom.

5. V mesecu maju se drže slovenske šmarnice v mestu in v predmestju.

6. Slovenska moška in ženska „Marijna družba“ ima vsaka še svoj mesečni shod.

Slovenski Marijni Dom v Trstu.

Milodare vsprejemajo odborniki, odbornice in pa uredništvo „Družinskega Prijatelja“ v Trstu (Rojan 3).